

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємств

ЕКОНОМІКА І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У ТВАРИННИЦТВІ

методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи
здобувачів вищої освіти ступеня «Бакалавр» спеціальності 204 «Технологія
виробництва і переробки продукції тваринництва» денної та заочної форми
навчання

МИКОЛАЇВ
2021

УДК 338.43:657:636

Е45

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 27.04.2021 р., протокол № 8.

Укладач: Коваленко Г. В.

Рецензенти:

- Т. Я. Іваненко – доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет;
О. М. Дробітько – канд. с.-г. наук, голова фермерського господарства «Олена» Братського району Миколаївської області.

ЗМІСТ

Вступ

Модуль 1. Ресурсний потенціал тваринництва та ефективність його використання.....	5
Тема 1. Визначення економічної ефективності використання земельних угідь.....	5
Тема 2. Економічна ефективність використання виробничих фондів, техніки і застосування хімічних засобів в тваринництві.....	10
Тема 3. Визначення продуктивності праці у тваринницьких галузях.....	20
Тема 4. Визначення рівня інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації у тваринницьких галузях.....	22
Тема 5. Визначення рівня спеціалізації і її ефективності.....	25
Тема 6. Визначення ефективності сільськогосподарського виробництва.....	29
Модуль 2. Економіка виробництва продукції тваринництва.....	32
Тема 7. Аналіз рівня і структури продукції тваринництва.....	32
Тема 8. Економічна оцінка кормових культур і культурних пасовищ.....	34
Тема 9. Визначення економічної ефективності зооветеринарних ресурсів.....	38
Модуль 3. Теоретичні основи бухгалтерського обліку.....	44
Тема 10. Бухгалтерський баланс і система рахунків бухгалтерського обліку.....	44
Модуль 4. Облік грошових коштів, розрахункових операцій, запасів і необоротних активів та витрат виробництва в тваринництві.....	45
Тема 11. Облік грошових коштів та розрахункових операцій.....	45
Тема 12. Облік оплати праці і розрахунків з працівниками	46
Тема 13. Облік виробничих запасів, готової продукції, тварин на вирощуванні та відгодівлі.....	48
Тема 14. Облік основних засобів та нематеріальних активів.....	51
Тема 15. Облік витрат та виходу продукції тваринництва.....	52
Тести.....	55
Додатки.....	83
Список використаних джерел.....	86

Вступ

Надійне забезпечення країни продовольством та сільськогосподарською сировиною — це найважливіша задача, вирішення якої потребує безперервного вдосконалення економічної підготовки студентів вищих навчальних закладів. Глибокі економічні знання є важливою умовою фундаментальної професійної підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. Вони дозволяють їм підходити до вирішення господарських задач з широких економічних та соціальних позицій, брати активну участь у розробці та здійсненні заходів щодо підвищення ефективності і якості роботи на дорученій виробничій ділянці. Це повною мірою відноситься і до здобувачів вищої освіти спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Дисципліна «Економіка і бухгалтерський облік у тваринництві» вивчається за допомогою лекцій, виконання практичних завдань, а також самостійної роботи здобувачів вищої освіти в аудиторний та позааудиторний час. Задача розроблених методичних рекомендацій — надати допомогу здобувачам вищої освіти при виконанні практичних завдань. У центрі уваги знаходяться питання визначення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу, економіка виробництва продукції тваринництва, облік витрат виробництва в тваринництві та ін.

Практичні завдання виконуються на матеріалах річних звітів підприємств аграрного сектору. В окремих випадках використовуються умовні дані і дані літературних джерел. Отримавши завдання, здобувач вищої освіти самостійно проводить розрахунки, аналізує результати та робить необхідні висновки. Повнота ведення запису, достовірність отриманих результатів контролюється викладачем, що проводить заняття. При необхідності викладач дає додаткові пояснення і методичні рекомендації.

Модуль 1. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВАРИННИЦТВА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Тема 1. Визначення економічної ефективності використання земельних угідь

Мета занять: вивчити показники і методику визначення рівня економічної ефективності використання землі.

Земля як особливий засіб виробництва в сільському господарстві повинна використовуватися високоефективно. Показником, що характеризує рівень економічної ефективності використання землі, є виробництво продукції з одиниці земельної площі у натуральному та вартісному виразі.

Поряд з визначенням рівня економічної ефективності використання земельних сільськогосподарських угідь, визначається ступінь використання закріпленої за господарством землі.

Основним показником рівня економічної ефективності і ступеня використання земельних угідь тваринницькими галузями є: виробництво тваринницької продукції на одиницю площі сільгоспугідь та кормових культур; питома вага ріллі, що використовується під кормові культури, в її загальній площі; кормова площа, що припадає на умовну голову худоби; використання кормів власного виробництва на умовну голову худоби; виробництво кормів з 1 га.

Раціональне використання земельних угідь — важлива умова збільшення виробництва сільськогосподарської продукції і підвищення економічної ефективності сільського господарства.

Завдання 1.1. Розрахувати структуру земельного фонду сільськогосподарського підприємства, виявити трансформацію земель.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується на матеріалах річного звіту господарства. Вихідні

дані і результати виконаних розрахунків заносяться у таблицю 1.1.

Таблиця 1.1. Розміри та структура земельного фонду с.-г. підприємства

Види угідь	Базисний рік				Звітний рік			
	Структура земельного фонду		Структура сільгоспугідь		Структура земельного фонду		Структура сільгоспугідь	
	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %
Земельна площа — всього		100,0						
у тому числі: сільгоспугіддя								
з них:								
- рілля								
- сіножаті								
- пасовища								
-багаторічні насадження								
- залежі та перелоги								
Інші земельні угіддя								

Аналізуючи показники таблиці 1.1., слід виявити кількісні зміни у землекористуванні господарства; визначити, площі яких земельних угідь змінилися; за рахунок чого відбулися зміни, який характер трансформації земель (позитивний чи негативний). У висновках слід також намітити шляхи покращення використання земель у господарстві.

Завдання 1.2. Розрахувати показники рівня економічної ефективності використання сільськогосподарських угідь.

Методика і порядок виконання завдання.

Показники рівня економічної ефективності використання земельних сільськогосподарський угідь розраховуються на основі матеріалів річного звіту господарства. Дані, необхідні для виконання завдання, зведено у таблицю 1.2.

Таблиця 1.2. Вихідні дані для розрахунку показників економічної ефективності використання землі

Показники	Господарство			В середньому за 3 роки
	202_	202_	202_	
Вартість валової продукції господарства – всього, тис. грн				
- у тому числі валової продукції тваринницької галузі				
Розмір валового доходу від галузей сільського господарства — всього, тис. грн				
- у тому числі від галузей тваринництва				
Сума прибутку господарства, тис. грн				
Площа сільськогосподарських угідь, га				
у тому числі ріллі				
Площа посівів зернових колосових і зернобобових, га				
Валове виробництво: молока, ц				
м`яса — всього, ц				
у тому числі свинини				
яєць, шт				
зерна, ц				
вовни, ц				
...				

На основі отриманих даних робляться висновки, в яких необхідно відзначити досягнутий рівень ефективності використання земельних угідь господарства, порівняти його з середнім за 3 роки, дати загальні висновки про ефективність використання землі і визначити шляхи її покращення.

Таблиця 1.3. Рівень економічної ефективності використання землі

Показники	Господарство			В середньому за 3 роки
	202_	202_	202_	
1	2	3	4	5

I. Натуральні показники				
1. Вироблено з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, ц:				
- молока,				
- мяса, всього				
- вовни				
2. Вироблено з розрахунку на 100 га ріллі, ц свинини				
3. Вироблено з розрахунку на 100 га посіву зернових і зернобобових:				
- яєць, шт				
- м`яса птиці, ц				
II. Вартісні показники				
4. Вироблено з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь: валової продукції, тис. грн у тому числі - валової продукції тваринництва - валового доходу від галузей сільського господарства, тис.грн у тому числі від галузей тваринництва прибутку, грн				

Завдання 1.3. Розрахувати показники рівня економічної ефективності і ступеня використання земельних кормових угідь тваринницькими галузями.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на матеріалах річного звіту господарств і додатків 1 і 2 методичних вказівок. Дані, необхідні для проведення розрахунків, заносяться у таблицю 1.4.

Таблиця 1.4. Вихідні дані для розрахунку показників рівня економічної ефективності і ступеня використання земельних кормових угідь.

Показники	Господарство			В середньому за 3 роки
	202_	202_	202_	
1.Вартість валової продукції сільського господарства – всього тис. грн				
2.Розмір валового доходу, створеного у тваринництві, тис. грн				
3.Загальна площа посівів, га				
4.Загальна кормова площа, га				
5.Середньорічне поголів'я худоби і птиці, умов. гол.				
6.Затрати кормів — всього, ц. корм. одиниць у тому числі кормів власного виробництва				

Загальна кормова площа — це сума площ сіяних кормових культур і природних кормових угідь.

Площа землі, зайнята під кормовими культурами, визначається за даними форми №29 — АПК і середньої врожайності цих культур за вирахуванням насіння.

Приклад. Витрати зерна у господарстві склали в натурі 10000ц, у тому числі — 1000ц купленого. Різниця між цими величинами (9000ц) являє собою кількість зерна власного виробництва, використаного на корми тварин і птиці. Для розрахунку площі землі, зайнятої під фуражними культурами, необхідно 9000ц розділити на врожайність зернових з 1 га за винятком насіння (дані додатку 1).

Отримаємо, що площа зернофуражних культур у господарстві дорівнює $9000 : (32-2)=300$ га.

Середньорічне поголів'я худоби і птиці береться із форми №50 — АПК і переводиться в умовне за допомогою прийнятих коефіцієнтів (додаток 2).

Витрати власних кормів у кормових одиницях визначаються за даними форми №13 — АПК шляхом вирахування із загальної кількості витрат кормових одиниць покупних.

Результати зроблених розрахунків заносяться у таблицю 1.5.

Таблиця 1.5. Рівень економічної ефективності і ступінь використання земельних кормових угідь

Показники	Господарство			В середньому за 3 роки
	202_	202_	202_	
1.Вироблено у розрахунку на 100 га кормової площі, грн.:				
валової продукції				
валового доходу				
2.Питома вага посівів кормових культур у загальній площі посівів, %				
3.Загальна кормова площа, що припадає на 1 умовну голову худоби і птиці, га				
4.Витрати кормів на 1 умовну голову худоби та птиці, ц. корм. од.				
у тому числі кормів власного виробництва				
5.Вихід кормів з 1 га кормової площі, ц корм. од.				

На основі розрахункових показників зробити висновки про рівень ефективності та ступінь використання земельних кормових угідь господарства і визначити шляхи їх підвищення.

Тема 2. Економічна ефективність використання виробничих фондів, техніки і застосування хімічних засобів у тваринництві.

Мета занять: засвоїти методику вивчення економічної ефективності використання основних фондів і оборотних засобів, застосування нової техніки і хімічних засобів у тваринництві.

Сільськогосподарські підприємства прикладають значні зусилля для зміцнення матеріально-технічної бази тваринництва, переводу цієї галузі на інтенсивний шлях розвитку. Тому важливо вміти визначати економічну ефективність використання наявних засобів виробництва, давати економічну оцінку новій техніці і технології, породам сільськогосподарських тварин і іншим досягненням науково-технічного прогресу, впроваджуємого у

виробництво.

Економічна ефективність використання виробничих основних фондів, у тому числі і в тваринництві, характеризується системою показників. Основні з них — фондвіддача і фондомісткість продукції. Обчислюються також вихід валової продукції і валового доходу на умовну голову худоби і птиці та строк окупності основних фондів.

Показниками економічної ефективності використання оборотних засобів у тваринництві є вихід валової продукції і валового доходу на одиницю вартості оборотних засобів, коефіцієнт обігу і час обігу оборотних засобів.

Економічна ефективність використання сукупних виробничих фондів характеризується показниками фондвіддачі виробничих фондів і нормою прибутку.

Для економічної оцінки застосування в тваринництві нової техніки і технології використовуються такі показники як продуктивність праці, собівартість і рентабельність виробництва продукції, економія витрат, строк окупності капітальних вкладень на впровадження засобів механізації та інші.

Раціональне використання засобів виробництва, застосування досягнень науково-технічного прогресу є вирішальними факторами підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва.

Завдання 2.1. Розрахувати показники економічної ефективності використання виробничих фондів у тваринництві.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства. Окремі вихідні дані вже використовувалися при проведенні розрахунків, тому їх можна взяти з попередніх завдань. Вся необхідна інформація заноситься у таблицю 2.1.

Таблиця 2.1. Вихідні дані для розрахунку показників ефективності використання виробничих фондів

Показники	Господарство			В середньому за 3 роки
	202_	202_	202_	
1.Вартість валової продукції, тис. грн				
2.Розмір валового доходу; тис. грн				
3.Середньорічна вартість виробничих основних фондів, тис. грн				
4.Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн				
5.Сума прибутку, тис. грн				

Показники, обчислені на основі даних таблиці 2.1., зводяться у таблицю 2.2.

Таблиця 2.2. Економічна ефективність використання виробничих фондів

Показники	Господарство			В середньому за 3 роки
	202_	202_	202_	
Основні фонди				
1.Вироблено з розрахунку на 100 грн основних фондів (фондовіддача), грн				
- валової продукції				
- валового доходу				
2.Отримано з розрахунку на 1 умовну голову худоби і птиці, грн				
- валової продукції				
- валового доходу				
3.Вартість основних фондів з розрахунку на 100грн. валової продукції (фондомісткість), грн				
4.Термін окупності основних фондів, років				
Оборотні фонди				
5.Вироблено з розрахунку на 100 грн. оборотних фондів, грн:				
- валової продукції				
- валового доходу				
6.Вартість оборотних фондів з розрахунку на 100грн. валової продукції, грн				
7.Коефіцієнт обігу оборотних фондів				
8.Час обігу оборотних фондів, днів				
Сукупні фонди				
9.Вартість валової продукції з розрахунку на 100 грн. виробничих фондів, грн				
10.Норма прибутку, %				

Після проведення всіх необхідних розрахунків слід зробити висновки, в яких відмітити досягнутий рівень ефективності використання основних фондів і оборотних засобів господарства, порівняти отримані показники з середніми по району, визначити головні напрямки підвищення ефективності використання виробничих фондів у тваринництві.

Завдання 2.2. Визначити показники порівняльної ефективності капітальних вкладень при будівництві тваринницького комплексу і вибрати варіант капітальних вкладень.

Завдання виконуються з використанням наступних даних (таблиця 2.3., 2.4).

Таблиця 2.3. Вихідні дані для визначення показників порівняльної ефективності капітальних вкладень, тис. грн

Показники	Варіанти		
	I	II	III
1. Капітальні вкладення по роках:			
1	300	200	450
2	300	300	450
3	300	400	-
Всього:	900	900	900
2. Собівартість всієї продукції у рік освоєння	700	700	700
3. Виручка від реалізації продукції у рік освоєння	900	900	900
4. Прибуток, отриманий в період будівництва по роках:			
2	10	-	70
3	50	30	-
Всього:	60	30	70

Таблиця 2.4. Показники порівняльної ефективності капітальних вкладень

Показники	Варіанти		
	I	II	III
1. Капітальні, вкладення, тис. грн			
2. Чистий дохід, тис. грн:			
- після освоєння;			
- до освоєння			
3. Строк окупності капітальних вкладень після вводу об'єкта, років			
4. Повний строк окупності капітальних вкладень, років			
5. Коефіцієнт ефективності капітальних вкладень			
6. Втрати від заморожування засобів у період будівництва, тис. грн			
7. Приведені витрати, тис. грн			
8. Приведені капітальні вкладення, тис. грн			

Строк окупності капітальних вкладень визначається діленням всієї суми капітальних вкладень на прибуток, отриманий за рік після освоєння капітальних вкладень.

Повний строк окупності капітальних вкладень включає строк окупності після вводу в експлуатацію плюс період будівництва. У випадках, коли об'єкт починає використовуватися і давати прибуток ще до закінчення будівництва, строк окупності визначають діленням різниці між капітальними вкладеннями і прибутком, отриманим до закінчення будівництва, на прибуток, отриманий на протязі року після закінчення будівництва.

Коефіцієнт ефективності капітальних вкладень визначається як частина від ділення прибутку (чистого доходу) після освоєння на капітальні вкладення. Цей коефіцієнт порівнюється з нормативним, який для сільського господарства прийнятий 0,7, а вкладень у нову техніку — 0,15.

При виборі варіантів капітальних вкладень використовується показник приведених витрат. Він визначається як сума поточних витрат (собівартості) з капітальними вкладеннями, помноженими на нормативний коефіцієнт ефективності.

Втрати від заморожування засобів за період будівництва (ВЗ) визначають за формулою:

$$B3 = \sum K_i \cdot E_n [T_{cm} - (M_i - 1)],$$

де K_i - капітальні вкладення в i -тому році;

T_{cm} — строк будівництва, років;

M_i - порядковий рік будівництва.

Приведені капітальні вкладення ($K_{прив}$) розраховуються так

$$K_{прив} = \frac{C}{E_n} + K,$$

де C — поточні витрати (собівартість) за варіантом;

K — капітальні вкладення у будівництво;

E_n — нормативний коефіцієнт ефективності.

За результатами розрахунків необхідно вибрати варіант капітальних вкладень і обґрунтувати свій вибір.

Завдання 2.3. Визначити економічну ефективність застосування нової техніки і прогресивної технології на фермі на 800 корів.

Таблиця 2.5. Вихідні дані для розрахунку показників економічної ефективності використання нової техніки на фермі великої рогатої худоби

Показники	Варіанти	
	існуючий	проектуючий
Балансова вартість приміщень і споруд, тис. грн	842,1	842,1
Капітальні вкладення в нову техніку, тис. грн	-	83,84
Середньорічний надій молока на 1 корову, ц	4100	4100
Валовий надій молока, ц	33940	33940
Закупівельна ціна 1ц молока, грн
Вартість валової продукції молока, тис.грн
Кількість робітників на фермі, люд.	120	49
Витрати праці — всього, тис. люд. - год.	252,0	102,9
Витрати кормів — всього, ц.к.о.	5591	4752
1. Витрати виробництва, які залежать від рівня механізації, тис. грн		
Оплата праці з нарахуванням	211,16	92,06
Електроенергія і паливо	1,40	2,80
Вода	1,68	2,88
Амортизація машин і обладнання	0,96	13,41
Поточний ремонт і технічне обслуговування машин	1,20	11,47
Дрібний інвентар	1,00	1,20
Інші витрати	21,70	12,41
Всього по розділу 1	239,10	136,50
2. Витрати виробництва, що не залежать від рівня механізації, тис. грн		
Амортизація приміщення і споруд	32,00	32,00
Поточний ремонт приміщень і споруд	12,00	12,00
Корми та підстилка	282,60	282,60
Ветеринарне обслуговування	2,80	2,80
Накладні витрати	5,20	5,20
Інші витрати	40,00	40,00
Всього по розділу 2	374,60	374,60
Всього	613,7	511,10

Показники, розраховані на основі даних таблиці 2.5. заносяться в таблицю 2.6.

Таблиця 2.6. Економічна ефективність існуючих і проектуємих технологій виробництва молока на фермі

Показники	Варіанти	
	існуючий	проектуємий
Середньорічний надій молока на 1 корову, ц		
Витрати праці на 1ц молока, люд.-год.		
Витрати кормів на 1 ц молока, ц.к.о.		
Собівартість 1ц молока, грн		
Рівень рентабельності виробництва молока, %		
Річна економія виробничих витрат, тис.грн		
Термін окупності загальних капітальних вкладень, років		
Термін окупності додаткових капітальних вкладень, років		

Продуктивність праці на фермі по виробництву молока розраховується методом ділення валового виробництва молока на відроблену кількість людино-годин.

Собівартість 1ц молока визначається відношенням суми всіх витрат виробництва до валового надою молока. Рівень рентабельності — це частка від ділення суми чистого доходу по фермі на суму виробничих витрат. Для обчислення розміру чистого доходу необхідно визначити різницю між вартістю валової продукції і витратами на її виробництво.

Річна економія витрат виробництва являє собою різницю між їх розмірами при існуючій і проектуємій технології виробництва.

Після проведення всіх необхідних розрахунків зробити висновки про економічну доцільність використання нової техніки і технології на молочній фермі.

Завдання 2.4. Визначити економічну ефективність кормових домішок при відгодівлі молодняка великої рогатої худоби.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються з використанням наступних даних (таблиця 2.7.)

Таблиця 2.7. Умови і результати досліду по застосуванню хімічних кормових домішок при відгодівлі молодняка великої рогатої худоби

Показники	Без кормових домішок	Домішки до раціону	
		90г карбаміду	200г бікарбаміду амонію
1. Жива маса бичків перед постановкою досліду, ц	118,5	118	118,5
2. Жива маса бичків після завершення досліду, ц	144,5	154,2	149
3. Витрати корму на 1 гол. за добу, корм.од.	5,3	5,4	5,3
4. Додаткові витрати за час проведення досліду, грн:			
- на застосування хімікатів	-	6,0	13,3
- на купівлю і доставку хімікатів	-	49,5	45
- на отримання і реалізацію додаткової продукції	-	19	13
5. Тривалість відгодівлі, днів	100	100	100
6. Відгодівельне поголів'я, гол.	50	50	50
7. Середня закупівельна ціна 1ц живої маси великої рогатої худоби, грн			

1) розраховується на основі даних річного звіту.

Таблиця 2.8. Економічна ефективність застосування хімічних кормових домішок при відгодівлі молодняка великої рогатої худоби

Показники	З додаванням	
	карбаміду	бікарбаміду амонію
1. Додатковий приріст живої маси худоби на відгодівлі від застосування хімічних засобів, ц		
2. Економія корму на приріст 1ц живої маси худоби, ц корм. од.		
3. Окупність витрат по застосуванню хімічних засобів прибутком, грн		

Додатковий приріст живої маси худоби, отриманий за рахунок домішок в раціон тварин хімічних кормових засобів, - це різниця між приростом живої маси по варіантах досліду і приростом живої маси, отриманим на контролі.

Якщо ж додатковий приріст живої маси худоби, отриманий в результаті дії декількох факторів, то його необхідно зменшити на величину ефекту,

отриманого від цих факторів. Наприклад, у порівнянні з контролем у варіанті з домішкою карбаміду кормовий раціон був на 1,9% більше $(5,4-5,3): 5,3*100$. Тому, отриманий тут приріст живої маси тварин слід зменшити не тільки на величину приросту живої маси на контролі, але і на її приріст за рахунок більших кормових раціонів $(36,2:100)*1,9=0,74$.

Економія корму на приріст 1ц живої маси худоби визначається шляхом знаходження різниці між витратами корму на 1ц приросту живої маси на контролі і в існуючих варіантах дослідів.

Окупність витрат по застосуванню хімічних кормових домішок чистим доходом — це частина від ділення додаткового доходу від застосування хімічних засобів на додаткові витрати, пов'язані з застосуванням цих засобів.

Після проведення всіх необхідних розрахунків зробити короткий висновок про економічну доцільність використання хімічних кормових засобів у тваринництві.

Тема 3. Визначення продуктивності праці у тваринницьких галузях

Мета заняття: вивчити методіку розрахунків показників рівня використання робочої сили і продуктивності праці у тваринництві.

Трудові ресурси сільськогосподарських підприємств є одним з найбільш активних факторів ефективності виробництва. До складу трудових ресурсів тваринництва входять всі постійні і тимчасові робітники, зайняті на виконанні різних робіт в цій галузі сільгоспвиробництва.

Використання робочої сили у тваринництві характеризується кількістю відроблених людино-днів кожним робітником, кількістю відроблених людино-годин за 1 людино-день, коефіцієнтом використання робочого часу, кількістю худоби та птиці, закріплених за основними робітниками галузі, продуктивністю праці робітників тваринництва та іншими показниками.

Раціональне використання трудових ресурсів тваринництва є важливою умовою підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва продукції.

Завдання 3.1. Визначити рівень використання робочої сили у тваринницьких галузях.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства. Розрахувати показники, приведені в таблиці 3.2. Вихідні дані для розрахунків заносяться у таблицю 3.1.

Таблиця 3.1. Вихідні дані для розрахунку показників використання робочої сили у тваринництві

Показники	Господарство			Темп росту,%
	202_	202_	202_	
Середньорічна чисельність робітників у тваринництві, люд.				
Вироблено у тваринництві:				
- людино-днів				
- людино-годин				
Середньорічне поголів'я худоби та птиці, умов. гол.				
4.Вартість валової продукції, тис. грн				

Таблиця 3.2. Показники використання робочої сили у тваринницьких галузях

Показники	Господарство		
	202_	202_	202_
<i>Показники використання робочого часу:</i>			
відроблено людино-днів 1 робітником			
відроблено людино-годин за 1 день роботи			
коефіцієнт використання робочого часу			
Середньорічне поголів'я худоби і птиці з розрахунку на 1 середньорічного робітника, умов. гол.			
Вироблено валової продукції з розрахунку на:			
- середньорічного робітника, грн			
- відпрацьовану людино-годину, грн			

Після проведення всіх необхідних розрахунків і порівняння отриманих показників з аналогічними середньорайонними показниками необхідно зробити висновки, в яких відмітити досягнутий рівень використання робочої сили у тваринницьких галузях господарства і обґрунтувати важливі напрямки покращення її використання на перспективу.

Завдання 3.1. Виявити основні фактори зміни рівня продуктивності праці у тваринницьких галузях.

Методика і порядок виконання завдання.

Всі дані для виконання беруться з річних звітів господарств і заносяться у таблицю 3.3.

Таблиця 3.3. Вихідні дані для виявлення факторів зміни рівня продуктивності праці у тваринництві

Показники	З додаванням	
	карбаміду	бікарбаміду
1. Вартість валової продукції, тис. грн		
Середньорічна чисельність робітників, що обслуговують худобу та птицю, люд.		
Виробіток на 1 робітника		

Продуктивність праці змінюється залежно від зміни обсягів валової продукції і середньорічної кількості робітників. Розраховується за формулою:

$$ВП1 = ВПб / P3 - Пб \quad \text{та} \quad ВП2 = ПЗ - ВПб / P3$$

де $ВП1$ — зміна продуктивності праці робітників тваринництва за рахунок зміни обсягу валової продукції, грн.;

$ВП2$ - зміна продуктивності праці робітників тваринництва за рахунок зміни кількості робітників, грн.;

$Впб$ — вартість валової продукції у базисному році, грн.;

$Пб$ і $ПЗ$ — вихід валової продукції на середньорічного робітника у базисному та звітному роках, грн.;

$P3$ — середня кількість робітників у звітному році, чол.

Загальна зміна продуктивності праці у звітному році у порівнянні з базисним являє собою суму її змін, тобто

$$ВП = ВП1 + ВП2$$

Після проведення всіх необхідних розрахунків треба зробити висновки, в яких відмітити роль аналізованих факторів у зміні продуктивності праці у

тваринництві і показати, на яку величину, і в якому напрямку вона змінилася під впливом цих факторів.

Тема 4. Визначення рівня інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації у тваринницьких галузях

Мета заняття: вивчити методику визначення рівня економічної ефективності інтенсифікації виробництва у тваринництві.

Головним шляхом розвитку сільського господарства є інтенсифікація виробництва у тваринництві — це прогрес розширеного відтворення за рахунок послідовної концентрації вкладень у розрахунку на одну і ту ж кількість тварин.

Слід розрізняти такі поняття як рівень інтенсифікації і рівень економічної ефективності виробництва.

Показником рівня інтенсифікації тваринництва є вартість виробничих основних фондів галузі (без амортизації) на середньорічну умовну голову худоби та птиці або на 1ц використовуваних кормових угідь. Використовуються також показники витрат кормів (у к.од.), хімічних кормових домішок і кормової площі на умовну голову тварин, питомої ваги племінної худоби в загальному його поголів'ї і ряд інших.

Економічна ефективність інтенсифікації тваринництва характеризується вартістю валової продукції і валовим доходом на:

- середньорічну умовну голову худоби і птиці;
- гектар кормової площі;
- центнер витрачених кормових одиниць;
- витрачену людино-годину;
- гривню основних фондів і іншими показниками.

Підвищення рівня інтенсифікації сільського господарства є важливою умовою росту врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, забезпечення сталості сільськогосподарського виробництва, зменшення його залежності від природно-кліматичних умов.

Завдання 4.1. Визначити рівень інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації тваринництва.

Завдання виконуються на матеріалах річного звіту господарства. Дані необхідні для розрахунку показників рівня інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації тваринництва, заносяться у таблицю 4.1.

Таблиця 4.1. Вихідні дані для розрахунку рівня економічної ефективності інтенсифікації тваринництва

Показники	Господарство
Виробничі витрати всього, тис. грн., в тому числі реалізованої продукції	
Прямі витрати праці, тис. люд.-год.	
Середньорічна вартість виробничих основних фондів, (враховуючи вартість фондів загального призначення), тис. грн	
Амортизація, тис. грн	
Корми, ц .корм. од.	
Середньорічне поголів'я худоби і птиці, умов. гол.	
Кормова площа, га	
Вартість валової продукції, тис. грн	
Виручка від реалізації продукції, тис. грн	

Показники, розраховані на основі даних таблиці 4.1. заносяться в таблицю 4.2.

Таблиця 4.2. Показники рівня і економічної ефективності інтенсифікації тваринництва

Показники	Господарство
I.Рівень інтенсивності	
1.Вартість виробничих фондів і поточних виробничих витрат (без амортизації), грн. на:	
- 1 ум. гол. худоби та птиці	
- 1 га корм. площі	
2.Витрати кормів на 1 ум. гол. худоби та птиці, ц. к. од.	
II. Економічна ефективність інтенсифікації	
3.Виробництво валової продукції, грн. на:	
- 1ц корм. од.;	
- 1 люд.-год. витрат праці;	
- 1 грн основних виробничих фондів	
4.Вартість валової продукції на умовну голову худоби та птиці, грн	
5.Виробничі витрати на 1 грн. валової продукції, грн	
6.Рівень рентабельності тваринництва, %	

На основі отриманих результатів шляхом їх порівняння з аналогічними середньорайонними показниками зробити висновки про досягнутий рівень інтенсифікації тваринництва господарствами і визначити головні напрямки розвитку цього процесу на перспективу.

Тема 5. Визначення рівня спеціалізації і її ефективності.

Мета заняття: засвоїти методику визначення рівня і економічної ефективності спеціалізації, що склалася в тваринницьких галузях.

Спеціалізація сільськогосподарського виробництва - це форма суспільного розподілу праці по виробництву окремих видів продукції.

Для характеристики рівня і економічної ефективності спеціалізації тваринництва використовується ряд показників. Рівень спеціалізації тваринництва характеризується коефіцієнтом спеціалізації. Економічна ефективність спеціалізації тваринництва визначається виробництвом окремих видів продукції на площу відповідних земельних угідь і умовну голову тварин; виходом валової продукції і сумою валового доходу галузі на одиницю вартості виробничих витрат; витрачену людино-годину; центнер використаних кормів. Розраховується також рівень рентабельності виробництва тваринницької продукції та інші показники.

Розвиток внутрішньогалузевої і міжгосподарської спеціалізації сільськогосподарського виробництва має велике значення у збільшенні і здешевленні виробництва високоякісної продукції, раціональному використанні сільськогосподарських угідь, виробничих фондів і трудових ресурсів, зростанні продуктивності праці, у загальному підвищенні ефективності виробництва.

Завдання 5.1. Визначення рівня і ефективності спеціалізації.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується на базі даних річного звіту господарства. Спочатку слід визначити спеціалізацію господарства по структурі товарної продукції (таблиця 5.1.).

Таблиця 5.1. Визначення спеціалізації господарства за структурою грошової виручки

Галузі та види продукції	Реалізовано на суму, тис. грн	%
Зернові та зернобобові		
Соняшник		
Картопля		
...		
Разом по рослинництву		
Скотарство, всього		
в т.ч.		
- молоко		
- м'ясо		
Свинарство		
...		
Разом по тваринництву		
Всього по господарству		

На основі результатів розрахунків, виконаних в таблиці 5.1., визначається коефіцієнт спеціалізації господарства. Для цього використовують таку формулу:

$$KC = \frac{100}{\sum YT(2i-1)}$$

де KC — коефіцієнт спеціалізації;

$\sum YT$ — питома вага товарної продукції окремих галузей;

i — порядковий номер товарної продукції по питомій вазі.

Для визначення економічної ефективності спеціалізації використовують наступні дані (таблиця 5.2.).

Таблиця 5.2. Вихідні дані для визначення економічної ефективності спеціалізації

Показники	Господарство
.Площа сільгоспугідь, га	
Середньорічне поголів'я худоби і птиці, умов. гол.	
Витрати кормів — всього, ц. корм. од.	
Середньорічна вартість основних виробничих фондів (враховуючи вартість фондів загального призначення), тис. грн	
.Середньорічна вартість основних та оборотних фондів тваринництва, тис. грн	
Виробничі витрати — всього, тис. грн	

у тому числі на виробництво ...	
Валова продукція, тис. грн	
Валовий доход, тис. грн	
Прибуток від реалізації продукції тваринництва, тис. грн	

Показники, розраховані на основі даних таблиці 5.2. записують в таблицю 5.3.

Таблиця 5.3. Економічна ефективність спеціалізації тваринництва

Показники	Господарство
Вироблено валової продукції, грн. з розрахунку на:	
- 100га сільгоспугідь	
- 100грн. виробничих основних фондів	
- 100грн виробничих затрат	
- 1 ум. гол. худоби та птиці	
- 1ц корм. од.	
Отримано валового доходу, грн з розрахунку на:	
- 100га сільгоспугідь	
- 100грн. виробничих основних фондів	
- 100грн. виробничих затрат	
- 1 ум. гол. худоби та птиці	
- 1ц корм. од.	
Собівартість 1ц, грн	
Рівень рентабельності, %	

Після виконання всіх необхідних розрахунків зробити висновки, в яких визначити напрямок спеціалізації виробництва у тваринництві господарства, порівняти рівень спеціалізації цієї галузі господарства із середньорайонним, відмітити зв'язок (якщо він є в наявності) між поглибленням спеціалізації і ефективністю виробництва.

Тема 6. Визначення ефективності сільськогосподарського виробництва

Мета заняття: засвоїти методику визначення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва і галузей тваринництва сільськогосподарських підприємств.

Ефективність сільськогосподарського виробництва — це його

результативність, характеризуюча ступінь використання виробничих ресурсів.

Для відображення ефективності сільськогосподарського виробництва використовується така сукупність показників: зростання валової і товарної продукції, зміни її якості, відсоток виконання необхідного обсягу продукції, зміни її якості, вихід валової продукції і валовий прибуток на одиницю виробничих ресурсів (землі, основних фондів, витрат праці та ін.) зниження собівартості та трудомісткості продукції, врожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин, прибуток на одиницю площі земельних угідь і на умовну голову тварини та інші. Збільшення ефективності сільськогосподарського виробництва є найважливішою умовою найбільш повного задоволення потреб суспільства в продуктах землеробства і тваринництва.

Завдання 6.1. Визначення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Завдання виконуються на основі даних річних звітів за аналізуємий і базисний роки. Вихідні дані виписують в таблицю 6.1.

Таблиця 6.1. ВИХІДНІ ДАНІ

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1.Обсяг реалізації, ц: - зерна - молока - м'яса		
2. Валова продукція, тис.грн		
3. Товарна продукція, тис.грн		
4. Прибуток, тис.грн		
5.Виробничі основні фонди, тис.грн		
6. Середньорічна кількість робітників, чол.		
7. Площа сільгоспугідь, га		
8. Площа посіву зернових, га		
9. Валовий збір зернових, ц:		
10. Кількість худоби та птиці, гол: - великої рогатої худоби - свиней - птиці		
11. Одержано молока, ц		
12. Одержано м'яса, ц - великої рогатої худоби - свиней; - птиці		
13. Одержано яєць, тис.шт.		
14. Виробничі витрати всього, тис.грн		

Розрахункові показники зводяться в таблицю 6.2.

Таблиця 6.2. Ефективність сільськогосподарського виробництва

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Звітний рік до базисного, %
<p>I. Показники обсягів виробництва</p> <p>1. Реалізація продукції, ц: - зерна; - молока.</p> <p>2. Обсяг продукції, тис.грн: - валової; - товарної.</p> <p>3. Товарність, %</p> <p>II. Показники використання виробничих ресурсів</p> <p>1. Виробництво валової продукції, грн: - на 1 середньорічного робітника; - на 1га сільгоспугідь; - на 1грн виробничих основних фондів.</p> <p>2. Одержано прибутку, грн: - на 1 середньорічного робітника ; - на 1га сільгоспугідь; на 1 грн виробничих основних фондів.</p> <p>III. Результативні показники</p> <p>1. Урожайність зернових, ц/га: 2. Продуктивність худоби та птиці: - надій на 1 корову, ц - середньодобовий приріст, г: - молодняка великої рогатої худоби - свиней. Вихід м'яса, ц: - на 1 корову - на 1 свиноматку Середня яйценіскість курки-несучки, шт. 3. Витрати на 1 грн валової продукції, грн 4. Прибуток на 1га с.-г. угідь, грн 5. Рівень рентабельності, %</p>			

При аналізі показників ефективності сільськогосподарського виробництва господарства слід звернути увагу на те, в який бік (збільшення або зменшення) і наскільки змінився їх рівень за розглядаємі роки, які заходи необхідно здійснити у господарстві для забезпечення подальшого росту ефективності суспільного виробництва.

Модуль 2. Економіка виробництва продукції тваринництва.

Тема 7. Аналіз рівня і структури собівартості продукції тваринництва

Мета занять: вивчити методику аналізу рівня і структури собівартості тваринницької продукції. Оволодіти методикою визначення можливого зниження собівартості.

Собівартість — це грошовий вираз витрат на виробництво й реалізацію продукції. Собівартість є одним із важливіших показників ефективності виробництва діяльності господарств. Розрахунок собівартості дає можливість дати комплексну оцінку результатів роботи конкретних господарств, встановити, які галузі і види продукції вимагають в таких умовах найменших матеріальних і трудових витрат, сприяти раціональному розміщенню виробництва.

Основним шляхом зниження собівартості тваринницької продукції є підвищення продуктивності худоби та птиці, дотримання режиму економії, застосування інтенсивних методів і прогресивних поточних технологій виробництва продукції, дотримання принципу матеріальної зацікавленості робітників в результаті праці, зростання продуктивності праці та інші.

Зниження відходів виробництва є важливою умовою підвищення економічної ефективності сільського господарства. Для виявлення резервів економії витрат слід вивчити рівень і структуру собівартості продукції.

Завдання 7.1. Розрахувати структуру собівартості найважливіших видів тваринницької продукції.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства. Вихідні дані і результати розрахунків заносяться в таблицю 7.1.

Таблиця 7.1. Структура собівартості *

Статті витрат	Господарство	
	Витрати на 1ц, грн	%
Оплата праці		
Витрати на корми		
Засоби захисту тварин		
Роботи та послуги		
Витрати на утримання основних засобів		
Інші витрати		
Втрати від падежу тваринництва		
Всього витрат		100,0

**Дається найменування того виду продукції, який займає найбільшу питому вагу у структурі товарної продукції галузі (див. завдання 5.1.)*

Аналізуючи показники таблиці 7.1., слід порівняти рівень собівартості даного виду тваринницької продукції з аналогічними середньорайонними. Відмітити, які складові елементи витрат займають в структурі собівартості найбільшу вагу, за рахунок яких витрат можливо її зниження.

Тема 8. Економічна оцінка кормових культур і культурних пасовищ

Мета занять: засвоїти методику проведення порівняльної ефективності вирощування кормових культур.

Для створення надійної і збалансованої кормової бази в підприємствах, велике значення має економічна оцінка кормових культур.

Порівняльна оцінка ефективності вирощування кормових культур проводиться за допомогою системи показників, вагомішими з яких є вихід кормопротейінових одиниць, комплексна оцінка культури.

Порівняльна оцінка кормових культур робиться по групам однорідних культур (зернофуражні, силосні, трави на сіно і т.ін.).

Створення міцної кормової бази є важливішою умовою успішного використання сільським господарством завдань по збільшенню обсягів і

покращення якості тваринницької продукції.

Завдання 8.1. Провести порівняльну економічну оцінку кормових культур, що вирощуються в господарстві.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства і додатків 3 і 4 даних методичних вказівок. Вихідні дані і результати проміжних розрахунків заносяться в таблицю 8.1.

Таблиця 8.1. Вихідні дані для оцінки ефективності вирощування кормових культур

Культури	Врожайність*, ц/га		Міститься у 1ц корму, ц		Витрати на 1га	
	основної продукції	побічної продукції	кормових од.	перетр. протеїну	грн	люд.- год.
Зернофуражні ... Силосні, коренеплоди і картопля ... Трави на сіно ... Культури на зелений корм ...						

* — За відрахуванням норм висіву по зернофуражним та картоплі.

Показники, розраховані на основні даних таблиці 8.1. зводяться у таблицю 8.2.

Таблиця 8.2. Економічна оцінка вирощування кормових культур

Культури	Вихід з 1га кормо-протеїнових од., ц	Собівар-тість 1ц кормо-протеїнових одинць, грн	Сума балів	Порядковий № культури
Зернофуражні ... Силосні, коренеплоди і картопля ... Трави на сіно ... Культури на зелений корм ...				

Вихід кормопротеїнових одиниць з 1 га кормових культур визначається за

формулою:

$$K_{no} = \frac{(K_o + 10P_n)}{2} \cdot V_o + \frac{(K_o + 10P_n)}{2} \cdot V_n$$

де K_{no} - вихід кормопротейінових одиниць з 1 га, ц

K_o і P_n — вміст кормових одиниць і перетравного протеїну в 1 ц корму, ц

V_o і V_n — врожайність основної і побічної продукції, ц/га.

Комплексна оцінка вирощування кормових культур подається в балах.

Найвищий бал отримує та культура, яка має найкращий показник ефективності. Іншим культурам бали виводяться по співвідношенню показника ефективності цієї культури і показника культури, яка отримала найвищий бал.

Приклад. Сама низька собівартість кормопротейінової одиниці серед зернофуражних у гороху — 3,1 грн. Йому присвоєно 5 балів. Собівартість кормопротейінової одиниці вівса — 5,2 грн. Тоді бал, який присвоюється вівсу,

буде дорівнювати :

$$3 = \frac{3,1}{5,2} \cdot 5.$$

Бали, які отримала та чи інша культура по всіх показниках ефективності її вирощування, сумуються, і по цій сумі визначається місце кормової культури. На закінчення зробити висновки, в яких порівняти показники комплексної оцінки кормових культур, що вирощуються в господарстві, із середньорайонними.

Завдання 8.2. Визначити економічну ефективність докорінного покращення багаторічних пасовищ.

Для виконання завдання необхідно мати вихідні дані (таблиця 8.3.).

Таблиця 8.3. Вихідні дані для розрахунку показників економічної ефективності докорінного покращення багаторічних пасовищ *

Показники	До покращення	Після покращення
1. Виробничі витрати на 1 га пасовищ, грн		
2. Врожайність зеленої маси, ц/га		
3. Вміст перетравного протеїну у 1 ц зеленої маси, кг		
4. Вміст кормових одиниць у 1 ц зеленої маси, кг		
5. Вихід кормових одиниць з 1 га, ц		
6. Вихід перетравного протеїну з 1 га, кг		
7. Вихід кормопротейінових одиниць з 1 га, ц		

* — Через відсутність в річних звітах окремих даних, необхідних для заповнення таблиці 8.3. практичне завдання виконується з використанням умовних даних.

Економічна ефективність довголітніх пасовищ після їх радикального покращення може бути охарактеризована додатковим виходом з 1га кормових одиниць і перетравного протеїну, економією витрат на виробництво 1ц кормопротеїнових одиниць і ін.

Додатковий вихід кормових одиниць або перетравного протеїну визначаються шляхом знаходження різниці між добутком врожайності зеленої маси на вміст кормових одиниць або перетравного протеїну в 1ц до і після покращення пасовища.

Економія витрат на виробництво 1ц кормопротеїнових одиниць — це різниця між часткою від ділення витрат виробництва на вихід кормопротеїнових одиниць після покращення пасовищ і часткою від ділення витрат виробництва на вихід кормопротеїнових одиниць до покращення пасовищ.

В аналізі визначити, яким культурам необхідно віддавати перевагу з точки зору їх ефективності.

Тема 9. Визначення економічної ефективності зооветеринарних заходів

Мета заняття: засвоїти методику економічної оцінки зоотехнічних і ветеринарних заходів.

Тваринництво як галузь являє собою систему, яка складається з багатьох елементів: кормової бази, племінної справи, утримання тварин, профілактики хвороб та ін. Всі вони в тому чи іншому ступені впливають на ефективність виробництва тваринницької продукції. Відтак, економічна оцінка кожного елемента дозволяє виявити їх вплив на всю систему.

Зоотехнічні заходи — це система міроприємств, спрямованих на покращення породного складу тварин і підвищення їх продуктивності.

Економічна ефективність зоотехнічних заходів відображена в таких показниках: підвищення продуктивності худоби та птиці; збільшення валової продукції тваринництва на одиницю площі відповідних земельних угідь, на умовну голову тварин, на 1ц витрачених кормових одиниць, на 1 грн виробничих витрат, на 1 людино-годину витрат праці; в рості прибутку на умовну голову тварин, на 1га кормової площі; в підвищенні рівня рентабельності. При оцінці конкретного зоотехнічного заходу використовуються ті показники, які найбільш повно відображають його сутність.

Ветеринарні заходи — це система міроприємств по запобіганню хвороб і лікуванню захворювань тварин. При визначенні ефективності ветеринарних заходів розраховують економічні збитки, спричинені хворобами сільськогосподарських тварин; усунену шкоду в результаті здійснення профілактичних заходів, лікування захворювань тварин і ліквідації хвороб; загальну шкоду і окупність витрат.

Завдання 9.1. Визначити економічні збитки від яловості корів.

Завдання виконується на основі даних річного звіту господарства і даних звіту, що ведеться спеціально на фермі. Вихідні дані заносяться в таблицю 9.1.

Таблиця 9.1. Вихідні дані для розрахунку показників економічного збитку від яловості корів

Показники	Господарство
1.Наявність корів на початку року, голів	
2.Отримано телят від корів, гол.	
3.Середньорічний надій молока на 1 корову, ц	
4.Середньорічний надій молока на 1 ялову корову, ц	
5.Середня ціна реалізації 1ц молока, грн	

Примітка. Надій молока від 1 ялової корови на 30-35 % нижче, ніж від молочної.

При розрахунку економічних збитків внаслідок яловості корів необхідно визначити кількість недоотриманих телят за рік і кількість недоотриманого молока. Потім кількість недоотриманих телят перевести в умовне молоко (1

теля прирівнюється до 1,5ц молока) і знайти загальну кількість недоотриманого молока. Добуток її на реалізаційну ціну центнера молока і є розміром економічних збитків від яловості корів.

Після проведення всіх необхідних розрахунків слід сформулювати пропозиції по ліквідації збитків від яловості корів.

Завдання 9.2. Визначити економічну ефективність ветеринарних заходів ліквідації ящуру великої рогатої худоби.

Завдання виконується на основі даних таблиці 9.2.

Таблиця 9.2. Вихідні дані для розрахунку економічної ефективності ветеринарних заходів*

Показники	Одиниці виміру	Значення показників
1.Поголів`я великої рогатої худоби, всього, у тому числі корів		
2.Кількість перехворівших тварин, у тому числі корів		
3.Вимушений забій телят		
4.Кількість загиблих телят		
5.Середня вага здорового теля, аналогічна загиблим та вимушено забитим		
6.Виручка за реалізацію вимушеного забою		
.Надій молока на 1 корову: - здорову - хвору		
8.Приріст живої маси великої рогатої худоби на 1 голову в рік: - здорову - хвору		
Собівартість 1ц молока		

*Дані умовні

Примітка. Відсутні значення показників взяти з річного звіту господарства. Надій захворівших корів на 30-35 % нижче, чим у здорових.

Основними етапами методики визначення ефективності ветеринарних заходів є обчислення фактичних і усунених збитків, розрахунок витрат на проведення спеціальних лікувальних і профілактичних заходів і їх окупності. Фактична шкода (в гривнях) складається із

- 1) збитків від загибелі тварин

$$З = Ц_1 \cdot Ж_м \cdot М_3 - Ц_2 \cdot А_п \cdot М_3 - С \cdot А_п \cdot М_3 ,$$

де $З$ - збиток від загибелі тварин, грн;

$Ц_1$ — реалізаційна ціна 1ц живої маси, грн;

$Ж_м$ — середня жива маса здорової тварини, аналогічна загиблим, ц;

$М_3$ — кількість загиблих тварин, грн;

$Ц_2$ — реалізаційна ціна 1ц продукції, яка могла бути отримана при умові збереження тварини, грн;

$А_п$ — можливий вихід продукції на 1 тварину в рік при умові збереження поголів'я, ц;

$С$ — собівартість 1 ц продукції, грн;

2) збитку від вимушеного забою

$$З_з = (Ц_1 \cdot Ж_м \cdot М_у - В_ф) + (Ц_2 \cdot М_у \cdot А_п - С \cdot М_у \cdot А_п) ,$$

де $З_з$ — збиток від вимушеного забою тварин, грн;

$М_у$ — кількість вимушено забитих тварин, гол.;

$Ж_м$ — середня жива маса здорової тварини, аналогічна забитим, ц;

$В_ф$ — виручка від реалізації продукції вимушеного забою, грн;

3) збитки від зниження продуктивності тварин

$$З_зп = Ц \cdot М_з \cdot (А_{п1} - А_{п2}) ,$$

де $З_зп$ — збиток від зниження продуктивності тварин, грн;

$Ц$ — реалізаційна ціна 1ц продукції, грн;

$М_з$ — поголів'я хворих і перехворівших тварин, гол.;

$А_{п1}$ і $А_{п2}$ — вихід продукції на 1 голову відповідно здорової і хворої худоби, ц;

4) витрат на проведення ветеринарних заходів в зв'язку з хворобою тварин — $В_в$.

Сума всіх збитків визначає загальну економічну шкоду, що спричинена захворюванням тварин:

$$З_{\text{факт}} = (З + Зз + Ззп) + Вв .$$

Сума недопущеної економічної шкоди обчислюється за формулою:

$$Нш = З_1 - Зф ,$$

де Нш — недопущена шкода, грн;

$З_1$ — збиток, який був би, якби ветеринарні заходи не проводилися, грн;

$Зф$ фактична, загальна шкода, грн. Значення $С_1$ визначається по формулі:

$$З_1 = Г \cdot Кз \cdot Зг ,$$

де Г — поголів'я худоби

$Кз$ — коефіцієнт захворюваності

$Зг$ — фактичний загальний збиток на 1 голову хворих тварин, грн.

Строк окупності ветеринарних заходів розраховується за формулою:

$$O = \frac{Bв}{Hu} \cdot 365$$

де О — окупність витрат в днях.

Завдання 9.3. Визначити економічну ефективність впровадження прогресивної технології виробництва молока.

Методика і порядок виконання завдання.

Економічна оцінка нової технології проводиться порівнянням з існуючою. Вихідні дані вибирають з річних звітів і заносять в таблицю 9.3.

Таблиця 9.3. Вихідні дані

Показники	Існуюча технологія	Нова технологія
1.Поголів'я корів, гол.		
2.Валове виробництво молока, тис. ц		
3.Одержано приплоду, гол.		
4.Витрати кормів по дійному стаду, ц. к. о.		
5.Витрати праці на обслуговування дійного стада, тис. люд.-год.		
6.Виробничі витрати на утримання дійного стада, тис. грн		
7.Вартість валової продукції молочного комплексу, тис. грн		

Розрахункові показники зводять в таблицю 9.4.

Таблиця 9.4. Показники економічної оцінки впроваджуємої технології виробництва молока

Показники	До впровадження	Після впровадження	Зростання (+) Зменшення (-)
1.Середньорічний надій на 1 корову, кг			
2.Витрати кормів, ц.к.о: - на 1ц молока - на 1 корову			
3.Витрати праці, люд.-год.: - на 1ц молока - на 1 корову			
4.Собівартість 1ц молока, грн			
5.Прибуток, грн: - на 1ц молока - на 1 корову			
6.Рівень рентабельності виробництва молока, %			

За розрахованими показниками проводиться аналіз, формулюються висновки.

Модуль 3. Теоретичні основи бухгалтерського обліку.

Тема 10. Бухгалтерський баланс і система рахунків бухгалтерського обліку

Мета заняття: Ознайомитись із способом узагальненого відображення в грошовій формі господарських засобів і джерел їх формування.

Способом узагальненого відображення в грошовій формі господарських засобів і джерел їх формування є бухгалтерський баланс. Баланс – це двостороння таблиця, у якій ліва сторона – Актив, права – Пасив. В Активі балансу відображуються засоби по складу і розміщенню (все те, що дано підприємству, що воно має на визначену дату), а в Пасиві – джерела утворення цих засобів згідно їх цільовому призначенню(тобто, за рахунок чого підприємство має те що йому дано).

Дебіторська заборгованість відображаються в Активі балансу (щось ми

віддали і за це отримаємо гроші, товари або послуги, а поки що боржник користується цим).

Кредиторська заборгованість відображаються в Пасиві балансу (ми щось отримали і не розрахувались, тимчасово користуємося чужими засобами: грошима, товарами або послугами).

Завдання 10.1. За приведеними даними скласти баланс в спрощеному вигляді на 20__ р.(Таблиця 10.1)

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується на основі приведених даних у вигляді таблиці в лівій частині якої приводиться сальдо по дебету рахунку, в правій – сальдо по кредиту рахунку. В балансі підсумки Активу і Пасиву завжди рівні, Активи складають суму Зобов'язань і Власного капіталу, а Власний капітал – це різниця між Активами та Зобов'язаннями .

Вихідні дані:

Нематеріальні активи підприємства складають 3 тис. грн., основні засоби – 15 тис. грн, а уставний капітал – 20 тис. грн. На складі є запаси сировини та матеріалів на суму 11 тис. грн і готової продукції на 7 тис. грн. Для виробництва були взяті кредити в сумі 10 тис. грн. Кредиторська заборгованість постачальникам складає 8 тис. грн., а дебіторська заборгованість – 9 тис. грн. У підприємства склалась заборгованість по оплаті праці в сумі 4 тис. грн і заборгованість по розрахункам з бюджетом – 2 тис. грн. Грошові суми в касі і на поточних рахунках – 5 тис. грн.

Таблиця 10.1. Баланс на 20__ р.

Актив (сальдо по дебету рахунка)	Сума	Пасив (сума по кредиту рахунка)	Сума
Склад і розміщення засобів		Ждерела утворення і цільове призначення господарських засобів	
I Необоротні активи		III Власний капітал	
...		...	
II Оборотні активи		IV Поточні зобов'язання	
...		...	
Всього		Всього	

Модуль 4. Облік грошових коштів, розрахункових операцій, запасів і необоротних активів та витрат виробництва в тваринництві

Тема 11. Облік грошових коштів та розрахункових операцій.

Мета занять: Ознайомитись з виконанням операцій з грошовими коштами, своєчасним і правильним документальним оформленням операцій з руху грошових коштів, контролем за дотриманням касової і розрахункової дисципліни, наданням користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про зміни, що відбулися в грошових коштах підприємства.

Для відображення коштів використовуються рахунки і субрахунки:

___ “Каса”

___ “Рахунки в банках”

___ “Поточні рахунки в національній валюті”

___ “Поточні рахунки в іноземній валюті”

___ “Інші рахунки в банках в національній валюті” та інші.

Завдання 11.1 За приведеними даними провести бухгалтерський облік надходження грошей до каси та їх використання.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується у вигляді таблиці “Господарські операції з обліку руху грошей.” Для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів у касі підприємства призначений рахунок “Каса”, який має субрахунки “Каса в національній валюті”, та “Каса в іноземній валюті”. За дебетом рахунка “Каса” відображується надходження грошових коштів у касу підприємства, за кредитом – виплата грошових коштів із каси підприємства.

Вихідні дані:

Залишок готівки в касі ПСП “Маяк” на 06.09.20__р. був 206,80 грн підприємство одержало в банку готівку для виплати заробітної плати 3200 грн за документом №450. Від покупців надійшла виручка за реалізовану

сільськогосподарську продукцію – 10654,70 грн. У цей же день було виплачено працівникам заробітну плату – 2630 грн, премію – 560,60 грн. Видано у підзвіт головному економісту підприємства Гончарову В.В. на витрати на відрядження – 290 грн. Внесено в банк на поточний рахунок – 10 000 грн.

Відобразіть ці операції, використовуючи таблицю 2.1

Таблиця 11.1. Господарські операції з обліку руху грошей в касі
ПСП “Маяк”

Порядок №	Дата	№ документа	Зміст операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
				дебет	кредит	

Тема 12. Облік оплати праці і розрахунків з працівниками.

Мета заняття: Ознайомитись з формами та видами оплати праці, їх обліком, нарахуванням та розподілом заробітної плати.

Завданням обліку праці та її оплати є:

- точне і своєчасне документальне оформлення даних про обсяг виконаних робіт та нарахованої оплати праці;
- правильне нарахування оплати праці кожному працівнику;
- повний і своєчасний розрахунок з працівниками по оплаті праці;
- своєчасне складання бухгалтерської звітності з оплати праці.

Завдання 12.1 Розрахувати заробітну плату робітників бригади, яким за фактично виконану роботу нараховано за відрядними розцінками 150 грн.

Тарасенко І.П., робітник 5 розряду, відпрацював 3 дні, Петренко О.П. (має 4 розряд), відпрацював 3 дні, Іваненко К.І. (має 4 розряд), відпрацював 2 дні. Денна тарифна ставка 4 розряду 4,13 грн., 5 розряду – 4,76 грн., тарифні коефіцієнти 4 розряду – 1,8, 5 розряду – 2.

Розрахунок провести за коефіцієнто-днями.

Таблиця 12.1. Розрахунок заробітної плати за коефіцієнто-днями

ПІБ	Табельний номер	Розряд	Тарифний коефіцієнт	Кількість Відпрацьованих днів	Денна тарифна ставка, грн.	Кількість коефіцієнто-днів	Сума на один коефіцієнто-день грн,	Сума нарахованої оплати праці грн,
Тарасенко І.П.								
Петренко О.П.								
Іваненко К.І.								
Разом								

Завдання 12.2 Розрахувати заробітну плату членам бригади за коефіцієнтом роботи.

Бригаді із трьох працівників нараховано за фактично виконану роботу за відрядними розцінками 50000 грн. Іванов М.П. працював 7 днів, його денна тарифна ставка складає 400,76 грн; Петров О.В. працював теж 7 днів, його денна тарифна ставка – 400,13 грн; Сидоров працював 6 днів, його денна тарифна ставка складає 300,36 грн.

Таблиця 12.2. Розрахунок заробітної плати

ПІБ	Табельний номер	Кількість відпрацьованих днів	Денна тарифна ставка	Заробіток за тарифом	Коефіцієнт роботи	Сума оплати, грн
Іванов М.П.						
Петров О.В.						
Сидоров І.С.						
Разом	-	-	-			

Тема 13. Облік виробничих запасів, готової продукції, тварин на вирощуванні і відгодівлі

Мета заняття: Ознайомитись з обліком різних видів запасів, які необхідні для створення готової продукції, а також з обліком готової продукції.

Завданням бухгалтерського обліку запасів є своєчасне оформлення первинних документів на всі операції з запасами; здійснення точного і повного контролю за своєчасним оприбуткуванням, зберіганням і економним

витрачанням матеріальних цінностей і одержання точних даних про кількість сільськогосподарської продукції, матеріалів та інших запасів.

У плані рахунків для відображення запасів передбачено клас 2 “Запаси”, який містить декілька рахунків:

- 20 – “Виробничі запаси;”
- 21 – “Поточні біологічні активи;”
- 22 – “Малоцінні і швидкозношувані предмети;”
- 23 – “Виробництво;”
- 24 – “Брак у виробництві;”
- 25 – “Напівфабрикати;”
- 26 – “Готова продукція;”
- 27 – “Продукція сільськогосподарського виробництва;”
- 28 – “Товари.”

Кожен із названих рахунків передбачає наявність декількох субрахунків.

Завдання 13.1 Оцінити рух товарних запасів за методом ідентифікації.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується у вигляді таблиці за приведеними вихідними даними. Метод ідентифікації передбачає рух матеріальних цінностей з моменту їх придбання і до моменту реалізації або виробничого використання за фактичною їх вартістю, яка складається на момент придбання.

Вихідні дані. На початок травня на підприємстві значилось 625 одиниць матеріальних цінностей вартістю 1000,0 грн за одиницю. У травні надійшло ще три партії матеріальних цінностей: 1 травня 50 одиниць вартістю 1000,0 грн за одиницю, 13 травня – 100 одиниць вартістю 1200 грн за одиницю і 25 травня – 70 одиниць вартістю 1400 грн за одиницю. За цей же місяць реалізовано і відпущено на виробництво 775 одиниць матеріальних цінностей, у тому числі: 625 одиниць, що значились на початок звітного періоду; 50 одиниць, що надійшли 1 травня; 100 одиниць, що надійшли 13 травня.

Таблиця 13.1. Оцінка руху товарних запасів за методом ідентифікації за
травень

№ рядка	Показники для оцінки руху запасів товарів	К-сть одиниць товару	Ціна за одиницю товару, грн	Разом грн
1	2	3	4	5
1	Запаси на початок звітнього періоду			
	Куплено:			
2				
3				
4				
5	Разом надійшло (ряд 2+3+4)		-	
	Реалізовано і передано на виробництво			
6				
7				
8				
9	Разом реалізовано та передано на виробництво			
10	Залишились на кінець звітнього періоду матеріальні цінності, що закуплені			

Завдання 13.2. Показати наявність і рух поголів'я тварин і визначити приріст живої маси на відгодівлі у тварин згідно приведених вихідних даних.

Методика і порядок виконання завдання

Наявність і рух поголів'я тварин розраховується у вигляді таблиці для кожної конкретної облікової групи, яка перебуває на вирощуванні або відгодівлі (нагулі) протягом звітнього періоду у певної матеріально відповідальної особи. Для документального оформлення приросту тварин за звітний період застосовуються спеціалізовані форми первинних документів: Відомість зважування тварин (ф. № ПТ - 7) і Розрахунок визначення приросту (ф. № ПТ - 8). Форма № ПТ – 8 застосовується для розрахунку визначення приросту живої маси тварин. Приріст живої маси тварин є продукцією вирощування молодняка тварин, птиці та тварин на відгодівлі.

Розрахунок приросту живої маси можна визначити за формулою:

$$П = ВК.Р. + ВВ. - ВП. - ВП.Р., \text{ де}$$

П – приріст живої маси;

ВК.Р. – вага поголів'я тварин на кінець року;

ВВ. – вага тварин, які вибули протягом року (включаючи вагу падежу);

ВП. – вага приплоду і поголів'я, яке надійшло протягом року;

ВП.Р. – вага поголів'я на початку року.

Вихідні дані: у господарстві на початок року залишалось 350 голів корів живою масою 610 ц. На протязі року отримано приплоду 90 голів живою масою 32 ц, придбано 60 голів живою масою 42 ц, переведено з основного стада 20 голів живою масою 40 ц.

За рік реалізовано 140 голів живою масою 448 ц, переведено до іншої групи 30 голів живою масою 95 ц, загинуло 5 тварин живою масою 2 ц. На кінець року залишилось 345 голів живою масою 510 ц.

Наявність і рух поголів'я тварин звести у формі таблиці.

Таблиця 13.2. **Наявність і рух поголів'я тварин у господарстві**

Пор. №	Показники	Кількість голів	Жива маса, ц
1.	Залишок на початок року		
2.	Надійшло :		
	- приплід		
	- придбано		
	- переведено з основного стада		
3.	Вибуло :		
	- реалізовано		
	- переведено до іншої групи		
	- загинуло		
4.	Залишки на кінець року		

Тема 14. Облік основних засобів та нематеріальних активів

Мета заняття: ознайомитись з обліком витрат, пов'язаних з використанням основних засобів і нематеріальних активів.

Бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити узагальнення інформації про наявність та рух основних засобів, достовірне визначення вартості (оцінки) основних засобів, контроль за їх наявністю і збереженням, правильне і своєчасне нарахування зносу, контроль за правильністю та ефективним використанням коштів на модернізацію основних

засобів та інше.

Систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується протягом терміну їх корисного використання, називається амортизацією. Відповідно до принципів бухгалтерського обліку вартість необоротних активів (основних засобів) має розподілятися протягом усього терміну їх експлуатації шляхом списання на звітні періоди, протягом яких ці активи матимуть виробничу користь. Завдання амортизації – розподілити вартість необоротних активів тривалого використання на витрати протягом очікуваного терміну експлуатації на основі систематичних і раціональних записів, тобто це процес розподілу, а не оцінки.

Завдання 14.1. Нарахувати амортизацію необоротних активів методом прямолінійного списання вартості об'єкта, використовуючи наведені дані.

Методика і порядок виконання завдання.

Існує декілька методів нарахування амортизації основних засобів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

Метод прямолінійного списання вартості об'єкта передбачає нарахування амортизації протягом усього терміну його експлуатації. Таким чином, амортизація залежить тільки від тривалості терміну служби, а норма амортизації є постійною.

Вихідні дані: початкова вартість вантажного автомобіля 50 000 грн. Строк його експлуатації 5 років, ліквідаційна вартість наприкінці п'ятирічного терміну експлуатації складає 5 000 грн. Необхідно розписати нарахування амортизації протягом 5 років. Рішення відобразити у таблиці і зробити висновки.

Таблиця 14.1. Нарахування амортизації методом прямолінійного списання (грн)

Звітний період	Первісна вартість	Річна сума амортизації	Накопичений знос	Залишкова вартість
Дата придбання				
Кінець 1 року				
Кінець 2 року				
Кінець 3 року				
Кінець 4 року				
Кінець 5 року				

Тема 15. Облік витрат та виходу продукції тваринництва,
собівартість продукції тваринництва

Мета заняття: ознайомитись з обліком витрати на виробництво продукції тваринництва і розрахунком її собівартості.

Об'єктами обліку виробничих витрат у тваринництві є технологічні групи тварин за їх видами. На кожен таку групу тварин відкривають окремі аналітичні рахунки, на яких відображують витрати на утримання тварин та вихід продукції тваринництва. Облік витрат та виходу продукції тваринництва слід вести на рахунку 23 «Виробництво» субрахунку другого порядку 232 «Тваринництво», на дебеті якого відображають витрати, а на кредиті – вихід продукції за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу.

На кожному аналітичному рахунку облік витрат ведуть за такими статтями: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; засоби захисту тварин; корми; роботи та послуги; витрати на утримання основних засобів (амортизація, паливо, будівельні матеріали тощо) та інші.

Завдання 15.1. Визначити фактичну собівартість продукції молочного скотарства за приведеними нижче даними.

Методика і порядок виконання завдання.

У молочному скотарстві розраховується собівартість одного центнера молока і одного центнера приплоду. Собівартість однієї голови приплоду розраховується за вартістю 60 кормо – днів утримання корови.

Собівартість одного кормо – дня розраховується діленням усієї суми витрат на утримання основного стада корів на кількість кормо – днів.

Для визначення собівартості одного центнера молока необхідно загальну суму витрат на утримання корів (без вартості приплоду та побічної продукції) розділити на кількість центнерів одержаного молока.

Вихідні дані: оприбутковано продукції за звітний період:

- молока 5 000 ц за справедливою вартістю 1 ц молока 30 грн на суму 150 000 грн;

- приплоду телят 200 голів за справедливою вартістю на суму 40 000 грн;
- побічної продукції – 7 000 грн.

Витрати на утримання основного стада становили 220 000 грн кількість кормо – днів утримання корів 73 000.

Завдання 15.2. За приведеними даними визначити приріст живої маси та собівартість 1 ц живої маси.

Методика і порядок виконання завдання

Для розрахунків користуються записами на кредиті аналітичного рахунку «Основне стадо великої рогатої худоби м'ясного напрямку». Собівартість 1 ц приросту живої маси по даній групі тварин обчислюють діленням витрат, зарахованих на дебет цього аналітичного рахунку, за вирахуванням побічної продукції і доходів від пункту штучного осіменіння, на приріст живої маси телят цієї групи з урахуванням живої маси приплоду.

Вихідні дані: на початок звітнього періоду в господарстві залишилось 745 голів ВРХ, живою масою 745 ц і вартістю 189713 грн; куплено в інших господарствах – 50 голів, масою 50 ц, вартістю 10 000 грн. За звітний період вибуло: реалізовано 244 голови масою 5354 і забито на м'ясо – 50 голів живою масою 50 ц і загинуло з вини господарства – 16 голів живою масою 8 ц.

Залишилось на кінець року 995 голів живою масою 750 ц.

Таблиця 15.1. Розрахунок фактичної собівартості 1 ц живої маси молодняку ВРХ і тварин на відгодівлі

№ п/п	Показники	Кількість голів	Жива маса, ц	Сума, грн
1.	Залишок на початок року			
2.	Приплід			
3.	Приріст живої маси			
4.	Закуплено			
5.	Разом надійшло			
	Разом із залишком на початок року			
6.	Реалізовано			
7.	Забито на м'ясо			
8.	Загинуло з вини господарства			
	Залишок на кінець року			
9.	Разом вибуло із залишком на кінець року			

ТЕСТИ

Тема: Предмет, методи і завдання науки “Економіка та бухгалтерський облік у тваринництві”

1. Методи досліджень в економіці сільського господарства:

- а) сукупність засобів і прийомів вивчення природних і суспільних явищ;
- б) статистико-економічний, монографічний;
- в) збір і вивчення фактів;
- г) розрахунково-конструктивний, балансовий;
- д) систематизація даних;
- е) експериментальний, економіко-математичний.

2. Значення сільського господарства як галузі визначається тим, що :

- а) це найперша умова розвитку суспільства;
- б) спеціалісти сільського господарства повинні бути компетентними;
- в) у валовому суспільному продукті частка сільського господарства становить більше 20%;
- г) дозволяє перейти до ринкових відносин;
- д) це істотне джерело нагромадження, що забезпечує понад 23% загальної суми національного доходу країни.
- е) дає робочі місця;
- є) визначає темпи розвитку економіки країни в цілому;
- ж) використовує досягнення науково-технічного прогресу.

3. Особливості сільськогосподарського виробництва :

- а) розвивається на основі різних форм власності ;
- б) має однакові економічні умови щодо підвищення ефективності господарювання;

- в) головним і незамінним засобом виробництва є земля ;
- г) економічний процес відтворення тісно переплітається з природним процесом;
- д) забезпечує інтенсивний розвиток всіх галузей народного господарства;
- е) значна різниця між періодом виробництва і робочим періодом;
- є) нерівномірне використання робочої сили;
- ж) просторово розосередженню;
- з) використовує досягнення науково-технічного прогресу;
- і) частина одержаної продукції використовується в подальшому виробничому процесі;
- ї) продукти сільського господарства складають 75 % фонду народного споживання;
- й) великий вплив природно-кліматичних умов.

Тема: Земельні фонди і їх використання

1. Бонітування земель це:

- а) кількісний та якісний облік земель;
- б) якісна оцінка ґрунтів як природного тіла;
- в) розподіл земельного фонду за окремими видами сільгоспугідь;
- г) перехід одних видів земельних угідь у інші.

2. Економічна оцінка землі це:

- а) питома вага кожного виду земель у їх загальній площі;
- б) реєстрація землекористувань;
- в) оцінка землі як засобу виробництва;
- г) інтенсивне використання землі;
- д) систематизація ґрунтів за ступенем їх родючості.

3. Основні напрями підвищення економічної ефективності використання землі:
- а) система заходів щодо підвищення родючості земель;
 - б) бонітування земель;
 - в) охорона ґрунтів від ерозії та інших руйнівних процесів;
 - г) кількісний та якісний облік земель;
 - д) зменшення площ земель, які випадають із сільськогосподарського обороту.
4. Трансформація земель це:
- а) приватизація земельних ділянок;
 - б) перехід одного виду земельних угідь в інший;
 - в) суспільне користування землею.
5. Абсолютна економічна родючість характеризуються:
- а) здатністю створювати врожай;
 - б) кількістю продукції з одиниці земельної площі;
 - в) результатом додаткових вкладень праці і коштів в обробіток землі.
6. До сільгоспугідь відносяться:
- а) землі сільськогосподарських підприємств і господарств;
 - б) рілля;
 - в) багаторічні культурні насадження;
 - г) землі лісового фонду;
 - д) сіножаті;
 - е) пасовища;
 - є) землі запасу;
 - ж) залежі та перелоги.
7. Земельний кадастр це:
- а) оцінка земель;

- б) правила використання землі;
- в) сукупність необхідних і обґрунтованих відомостей про природні властивості земель, їх господарський і правовий стан.

8. Земельний кадастр включає:

- а) натуральні показники економічної ефективності використання землі;
- б) державну реєстрацію землекористувань;
- в) кількісний і якісний облік земель;
- г) вартісні показники ефективності використання земель;
- д) бонітування ґрунтів;
- е) економічну оцінку землі.

9. До натуральних показників економічної ефективності використання земельних угідь відносять:

- а) урожайність сільськогосподарських культур;
- б) інтенсифікацію сільського господарства;
- в) виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції з розрахунку на 100 га відповідних земельних угідь;
- г) спеціалізацію сільського господарства.

10. Єдиний земельний фонд України складає площу:

- а) 42 млн. га
- б) 60,4 млн. га
- в) 33,4 млн. га

11. Відповідно доцільового призначення земельний фонд поділяється на категорії:

- а) землі сільськогосподарського призначення;
- б) сіножаті;
- в) землі населених пунктів;

- г) землі промисловості, транспорту, зв'язку;
- д) рілля;
- е) землі природоохоронного, оздоровчого, історико – культурного призначення;
- ж) загальна земельна площа;
- з) землі лісового фонду;
- і) землі водного фонду;
- к) інші категорії;
- л) землі запасу.

12. Види родючості ґрунту:

- а) незамінний засіб виробництва;
- б) штучна;
- в) приватизована;
- г) природна;
- д) економічна;
- е) державна.

13. Форми власності на землю:

- а) державна;
- б) загальна;
- в) колективна;
- г) приватна;
- д) громадянська.

14. Земельні ділянки передаються безплатно у приватну власність громадянам:

- а) для ведення селянського (фермерського) господарства;
- б) для суспільного користування;
- в) для ведення особистого підсобного господарства;
- г) для ведення колективного садівництва;
- д) для створення КСП;

- е) для будівництва житла;
- ж) для будівництва гаража;
- з) для створення акціонерного товариства.

15. До вартісних показників економічної ефективності використання земельних угідь відносять:

- а) вартість валової продукції з розрахунку на 1 га сільгоспугідь;
- б) виробництво молока на 100 га сільгоспугідь;
- в) валовий дохід з розрахунку на 1 га сільгоспугідь;
- г) виробництво зерна на 100 га ріллі;
- д) прибуток з розрахунку на 1 га сільгоспугідь;
- е) чистий дохід з розрахунку на 1 га сільгоспугідь.

16. На ефективність використання землі впливають:

- а) рівень розвитку продуктивних сил;
- б) ступінь розораності землі;
- в) рівень сільськогосподарського виробництва;
- г) структура посівних площ;
- д) оренда землі;
- е) частка меліорованих земель у загальній площі сільгоспугідь.

Тема: Трудові ресурси і продуктивність праці в сільському господарстві

1. Робоча сила це:

- а) чоловіки віком від 16 до 60 років;
- б) жінки віком від 16 до 55 років;
- в) економічний зміст трудових ресурсів;

г) сільське населення України.

2. Продуктивність праці – це:

- а) найважливіша властивість праці;
- б) виробіток;
- в) трудомісткість одиниці продукції;
- г) здатність конкретної праці створювати певну кількість продукції за одиницю робочого часу.

3. Коефіцієнт використання трудових ресурсів визначається:

- а) співвідношенням затрат праці в місяці максимальної зайнятості працівників до середньомісячних витрат;
- б) співвідношення виробничого періоду до робочого періоду;
- в) фактично відпрацьованих за рік людино-годин до можливого фонду робочого часу в людино-годинах.

4. До прямих показників продуктивності праці належать:

- а) кількість працездатних;
- б) виробництво зерна в натуральному виразі з розрахунку на 1 люд-годину;
- в) обсяг валової продукції сільського господарства;
- г) прямі затрати праці на виробництво 1 ц продукції;
- д) вартість валової продукції сільського господарства з розрахунку на 1 люд-год;
- е) вартість товарної продукції;
- д) вартість валової продукції сільського господарства з розрахунку на одного середньорічного працівника.

5. Виробіток за один машино-день це:

- а) співвідношення річного обсягу робіт до кількості тракторів;

- б) співвідношення валової продукції до кількості тракторів;
- в) співвідношення річного обсягу робіт до кількості машино-днів.

6. До непрямих показників продуктивності праці відносять:

- а) рентабельність виробництва;
- б) затрати праці на вирощування 1 га посіву с.-г. культур;
- в) рівень продуктивності праці за окремий рік;
- г) навантаження посівних площ з розрахунку на одного середньорічного працівника;
- д) затрати праці на одну голову окремих видів худоби;
- е) навантаження поголів'я худоби і птиці на одного середньорічного працівника.

7. Виробіток за одну машино-зміну це:

- а) співвідношення машино-змін до кількості машин;
- б) співвідношення річного обсягу робіт до кількості машино-змін;
- в) співвідношення валового доходу до кількості машино-змін.

8. На виробництво 1000 ц зерна витрачено 700 люд-годин. Трудомісткість одного центнера складає людино-годин:

- а) 1,43 ;
- б) 0,7 ;
- в) 700 тис.люд-год.

9. Праця це:

- а) головна складова частина продуктивних сил сільського господарства;
- б) джерело суспільного багатства і основа збільшення сільськогосподарської продукції;
- в) доцільна діяльність людини, в процесі якої створюються матеріальні блага та послуги.

10. Особливості праці в сільському господарстві :

- а) матеріальна основа існування і розвитку суспільства;
- б) предметами праці є живі організми;
- в) вплив сезонності;
- г) зміна чисельності трудових ресурсів;
- д) залежність результатів від природних і економічних умов.

11. Трудові ресурси сільського господарства це:

- а) все населення України;
- б) зайняті в громадському виробництві;
- в) працездатне населення, яке зайняте в сільськогосподарському виробництві;
- г) зайняті в особистому підсобному господарстві.

12. Який показник найбільш точно характеризує продуктивність праці в свинарстві:

- а) виробництво свинини на 1 свиноматку;
- б) виробництво свинини на 1 га сільгоспугідь;
- в) виробництво свинини на 1 люд.-годину;
- г) виробництво свинини на 1 га ріллі;
- д) виробництво свинини на 1 робітника.

13. Основні показники, що характеризують рівень використання трудових ресурсів:

- а) середньорічна чисельність працівників;
- б) річний фонд робочого часу;
- в) кількість відпрацьованих людино-годин за рік одним працездатним;
- г) коефіцієнт використання трудових ресурсів.

14. Кількість відпрацьованих 1 працездатним робітником за рік людино-годин це:

- а) можливий річний фонд робочого часу одного працездатного в сільському господарстві;
- б) кількість днів за рік без вихідних і святкових днів;
- в) частка відроблених в господарстві людино-годин на середньорічну кількість робітників.

15. Сезонність використання трудових ресурсів характеризується:

- а) рівнем забезпеченості господарства трудовими ресурсами;
- б) балансом робочої сили;
- в) коефіцієнтом сезонності;
- г) розмахом сезонності.

16. Потребу в затратах праці сільськогосподарських галузей визначають:

- а) виходячи з календарного річного робочого часу, кількості вихідних і святкових днів;
- б) на основі технологічних карт по кожній культурі і виду тварин;
- в) добуток тривалості одного тижня в годинах на середню кількість робочих тижнів у році;
- г) виходячи з норм навантаження худоби і птиці на одного працівника відповідної спеціальності;

Тема: Матеріальні ресурси та ресурсний потенціал господарства

1. Особливості матеріально-технічної бази сільського господарства:

- а) поєднання факторів, які забезпечують раціональне використання землі;

- б) найважливішою складовою частиною є земля;
- в) першорядну роль відіграють засоби виробництва;
- г) матеріально-технічна база залежить від природних умов;
- д) формується і розвивається з урахуванням сезонного характеру;
- е) постійне зростання оснащення сільського господарства;
- ж) складовою частиною є живі організми;
- з) вдосконалення структури;
- и) складовою частиною є засоби виробництва, які створюються безпосередньо в сільському господарстві.

2. Науково-технічний прогрес у сільському господарстві це:

- а) визначальний фактор розвитку матеріально-технічної бази сільгоспвиробництва;
- б) процес постійного вдосконалення засобів виробництва, технології, організації виробництва на основі використання наукових досягнень у галузі;
- в) об'єктивний і закономірний процес;
- г) вдосконалення засобів праці,

3. Чому дорівнює фондівіддача, якщо фондомісткість продукції 2 грн.:

- а) 2;
- б) 1;
- в) 0,5;
- б) 0,2;
- в) 10.

4. Обсяг робіт, виконаних комбайнами, обчислюється:

- а) в умовних еталонах гектарах;
- б) в тонах зібраної продукції відповідних культур;
- в) в фізичних гектарах зібраної площі відповідних культур;
- г) в тонно-кілометрах.

5. Які показники характеризують використання машинно-тракторного парку:

- а) річний виробіток на I фізичний трактор;
- б) кількість відпрацьованих машино-днів;
- в) виконання змінних норм виробітку;
- г) коефіцієнт змінності;
- д) кількість тракторів у роботі;
- е) собівартість одного еталона гектара;
- є) виробіток за один машино-день, машино-зміну;
- ж) кількість перевезеного вантажу.

6. Матеріально-технічна база сільського господарства це:

- а) засоби виробництва в сільському господарстві;
- б) земля;
- в) сукупність засобів і предметів праці, які використовуються в сільгоспвиробництві;
- г) силові і робочі машини.

7. За який строк окупиться ремонтно-механічна майстерня, якщо розрахунковий коефіцієнт ефективності $E = 0,1$:

- а) 60 ;
- б) 50 ;
- в) 30 ;
- г) 20 ;
- д) 10 ;

8. Система машин це:

- а) виконання, регулювання і контроль за допомогою автоматичних пристроїв;
- б) найдосконаліша техніка;

- в) сукупність різних видів техніки, яка забезпечує послідовне і безперервне виконання робіт;
- г) машини для впровадження потокової технології.

9. Чому рівний коефіцієнт механізації, якщо в стаді на 200 голів 150 обслуговуються з допомогою механізованих процесів ?

- а) 1,35
- б) 1
- в) 0,75
- г) 0

10. Обсяг механізованих робіт машино-тракторного парку обчислюється:

- а) в гектарах;
- б) в тонно-кілометрах
- в) в умовних еталонних гектарах;
- г) в кілометрах.

11. За який строк окупиться підсобне виробництво, якщо розрахунковий коефіцієнт ефективності $E_n = 0,2$

- а) 50;
- б) 40;
- в) 20;
- г) 10;
- д) 5.

12. До енергетичних ресурсів в сільському господарстві відносять:

- а) продуктивність сили галузі;
- б) електроенергію;
- в) потужність механічних двигунів, електромоторів, електроустановок, робочу худобу;

- г) трактори, комбайни;
- д) паливно-мастильні матеріали.

13. Енергозабезпеченість сільського господарства це:

- а) кількість механічних двигунів з розрахунку на 100 га сільгоспугідь;
- б) кількість електроенергії з розрахунку на 100 га сільгоспугідь;
- в) кількість енергетичних потужностей з розрахунку на 100 га сільгоспугідь;
- г) кількість спожитої енергії.

14. Енергоозброєність праці це:

- а) кількість спожитої електроенергії;
- б) кількість енергетичних потужностей з розрахунку на 100 га посівної площі;
- в) кількість енергетичних потужностей з розрахунку на одного працівника, зайнятого в сільському господарстві;
- г) потужності механічних двигунів.

15. Механізація сільського господарства це:

- а) застосування машин і знарядь у виробничому процесі;
- б) зростання обсягів використання техніки;
- в) процес заміни ручної праці машинного, окремих машин – системою машин, а також впровадження їх автоматизованих систем;
- г) оснащення дедалі вдосконаленого технікою;

16. Виробничі фонди це :

- а) річ або комплекс речей, за допомогою яких людина впливає на предмети праці;
- б) природна речовина, на яку людина спрямовує свою діяльність;
- в) засоби виробництва сільського господарства, виражені в грошовій

формі.

17. Відновна вартість основних фондів це:

- а) балансова вартість та сума зносу;
- б) сума зносу за певний період;
- в) вартість відтворення основних фондів на час переоцінки;
- г) фактична вартість основних фондів.

18. Особливості основних виробничих фондів :

- а) повністю споживаються в процесі виробничого циклу;
- б) протягом тривалого часу беруть участь у процесі виробництва;
- в) зберігають натурально-речову форму;
- г) повністю переносять свою вартість на готовий продукт;
- д) переносять свою вартість на створений продукт частинами.

19. Активна частина основних фондів це:

- а) всі предмети праці;
- б) продуктивна худоба та багаторічні плодові насадження;
- в) силові і робочі машини та обладнання;
- г) готова продукція на складі;
- д) основні фонди торгівлі.

20. Фондомісткість продукції це:

- а) співвідношення основних фондів і валової продукції;
- б) співвідношення оборотних фондів і валової продукції;
- в) співвідношення валової продукції і основних фондів.

21. Структура основних фондів це:

- а) всі складові основних фондів;

- б) питома вага основних фондів в ресурсному потенціалі господарства;
- в) питома вага кожного виду основних фондів в їх загальній вартості.

22. Оцінка основних фондів ведеться за вартістю:

- а) початкового;
- б) середнього;
- в) залишкового;
- г) поточного;
- д) відновного.

23. Фондовіддача - це співвідношення:

- а) основних фондів та оборотних засобів;
- б) основних фондів і валової продукції;
- в) валової продукції та основних фондів;
- г) прибутку і основних фондів.

24. Амортизація це:

- а) відтворення основних фондів;
- б) втрата основними фондами своєї вартості в результаті вдосконалення техніки і здешевлення виробництва;
- в) поступова втрата основними фондами своєї вартості і перенесення її на створювану продукцію.

25. Основні виробничі фонди це:

- а) будівлі, споруди, передавальне устаткування;
- б) силові машини та обладнання;
- в) худоба на відгодівлі;
- г) робочі машини та устаткування;
- д) амортизація;
- е) транспортні засоби;

- ж) корми;
- з) обчислювальна техніка;
- і) паливно-мастильні матеріали;
- к) робоча та продуктивна худоба;
- л) багаторічні плодові насадження.

26. Чому дорівнює фондівіддача, якщо фондомісткість продукції 2 грн:

- а) 2;
- б) 1;
- в) 0,5;
- г) 0,2;
- д) 10.

27. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів рівний 6. Яка тривалість одного обороту:

- а) 360;
- б) 220;
- в) 72;
- г) 60;
- д) 55.

28. Оборотні виробничі фонди це :

- а) земля, що є головним засобом виробництва;
- б) молодняк тварин;
- в) виробничі споруди;
- г) тварини на відгодівлі;
- д) насіння;
- е) дороги;
- ж) транспортні засоби;
- з) пальне.

29. Пасивна частина основних фондів це:

- а) сади, виноградники;
- б) будівлі, споруди, передавальне устаткування;
- в) робочі машини.

30. Види зносу основних фондів:

- а) амортизація;
- б) фізичний;
- в) моральний;
- г) фондомісткий.

31. Особливості оборотних виробничих фондів:

- а) зберігають натурально-речову форму;
- б) повністю споживаються на протязі одного виробничого циклу;
- в) втрачають натурально-речову форму;
- г) переносять свою вартість на готовий продукт частинами;
- д) повністю, зразу переносять свою вартість на готову продукцію.

32. Фонди обігу це:

- а) трактори;
- б) готова до реалізації продукція;
- в) лопати;
- г) кошти в касі та на поточних рахунках;
- д) кошти в розрахунках;
- е) засоби захисту рослин;
- ж) молодняк на відгодівлі.

33. Оборотні виробничі фонди перебувають у двох функціональних формах:

- а) фонди обігу;
- б) виробничі запаси;

- в) продуктивні фонди;
- г) незавершене виробництво;
- д) активні фонди.

34. Оборотні засоби це сукупність:

- а) всіх виробничих фондів;
- б) основних та оборотних фондів;
- в) оборотних фондів та фондів обігу;
- г) предметів праці та засобів виробництва.

35. Основні виробничі фонди це:

- а) продуктивна худоба;
- б) корми;
- в) пальне;
- г) промислові будівлі;
- д) обладнання;
- е) гроші.

36. Залишкова вартість основних фондів це:

- а) вартість зносу основних фондів;
- б) балансова вартість та вартість устаткування;
- в) різниця між балансовою вартістю та сумою зносу.

37. Фонди обігу це:

- а) виробничі запаси;
- б) готова до реалізації продукція;
- в) предмети праці, що не вступили в процес виробничого споживання;
- г) кошти в касі;
- д) кошти на амортизацію;
- е) кошти на рахунку в банку;

ж) кошти в розрахунках.

38. До засобів виробництва належать:

- а) земля;
- б) трудові ресурси;
- в) трактори, автомобілі, стаціонарні двигуни;
- г) виробничий потенціал;
- д) сільськогосподарські машини і знаряддя;
- е) виробничі приміщення;
- ж) робоча сила;
- з) продуктивна худоба та птиця;
- и) корми, насіння, мінеральні добрива.

39. Початкова вартість основних фондів це :

- а) вартість виробництва основних фондів;
- б) витрати на придбання машин;
- в) витрати на придбання і доставку машин в господарство;
- г) балансова вартість і витрати на амортизацію.

40. Оборотні засоби це:

- а) фонди амортизації;
- б) основні та оборотні фонди;
- в) оборотні фонди та фонди обігу;
- г) оборотні виробничі фонди.

41. Використання основних фондів оцінюється показниками:

- а) фондоозброєність;
- б) фондovіддача;
- в) фондомісткість;
- г) норма прибутку;

д) фондозабезпеченість.

42. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів рівний 5. Яка тривалість одного обороту?

- а) 300;
- б) 200;
- в) 180;
- г) 100;
- д) 72;
- е) 55.

43. Засоби праці це:

- а) знаряддя праці;
- б) насіння, добрива, корми;
- в) багаторічні насадження;
- г) добрива;
- д) вантажний автомобіль;
- е) насіння.

42. Оборотні виробничі фонди - це:

- а) земля, що є головним засобом виробництва;
молодняк тварин,
- б) виробничі споруди;
- в) тварин на відгодівлі;
- г) насіння;
- д) дороги;
- е) транспортні засоби;
- є) пальне.

45. Пасивна частина основних фондів - це:

- а) сади, виноградники;

- б) будівлі, споруди, передавальне устаткування;
- в) робочі машини.

46. Види зносу основних фондів:

- а) амортизація;
- б) фізичний;
- в) моральний;
- г) фондомісткість

47. Особливості оборотних виробничих фондів:

- а) зберігають натурально-речову форму;
- б) повністю споживаються на протязі одного виробничого циклу;
- в) витрачаються натурально-речову форму;
- г) переносять свою вартість на готовий продукт частинами;
- д) повністю, зразу переносять свою вартість на готову продукцію.

Тема: Витрати виробництва і собівартості продукції сільського господарства

1. Об'єкти обчислення собівартості продукції :

- а) група культур;
- б) продукція всіх видів, яку одержують від кожної окремої культури ;
- в) витрати на 100 грн вартості продукції;
- г) роботи з виробництва продукції рослинництва які виконуються в даному році під урожай майбутнього року;
- д) молоко, приплід, приріст живої маси молодняка і дорослої худоби на відгодівлі, жива маса;
- е) вовна, приріст живої маси і жива маса, молоко, смушок;
- ж) кількість продукції на 100 га сільгоспугідь;
- з) яйця, приріст живої маси і жива маса кожного виду птиці.

2. Собівартість продукції це:

- а) суспільні витрати виробництва;
- б) вартість спожитих засобів виробництва; вартість продукту, створеного необхідною працею; вартість продукту, створеного додатковою працею;
- в) витрати на виробництво і реалізацію продукції.

3. Витрати на організацію та управління виробництвом це:

- а) виробничі витрати;
- б) непрямі витрати;
- в) бригадні та загальногосподарські витрати;
- г) всі статті витрат.

4. Структура собівартості продукції це:

- а) різні за економічним змістом статті витрат;
- б) визначення рівня собівартості продукції;
- в) процентне співвідношення окремих статей витрат у загальних витратах виробництва.

5. До бригадних витрат відносять:

- а) засоби захисту рослин;
- б) оплату праці з нарахуванням на соціальне страхування працівників апарату управління бригадою;
- в) насіння і садовий матеріал;
- г) амортизація і витрати на ремонт будівель, споруд бригади;
- д) конторські, поштово-телеграфні;
- е) витрати на охорону праці в бригаді.

6. Виробнича собівартість це:

- а) госпрозрахункова категорія;

- б) сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції;
- в) витрати підприємства на виробництво продукції;
- г) індивідуальні витрати виробництва.

7. Фактори, що впливають на структуру собівартості:

- а) природно-кліматичні;
- б) рівень механізації галузі;
- в) організація виробництва;
- г) прогресивна технологія;
- д) зміна обсягів виробництва.

8. Види ринкових цін:

- а) індивідуальні;
- б) оптові;
- в) роздрібні;
- г) суспільні;
- д) трансфертні;
- е) галузеві;
- ж) конкурентні;
- з) психологічні;
- и) планові;
- к) підтримуючі;
- л) провізорні;
- м) світові.

9. Основні витрати на виробництво продукції це:

- а) непрямі витрати;
- б) планові витрати;
- в) витрати, пов'язані з технологічним процесом;

г) фактичні витрати.

10. До загальногосподарських витрат відносяться:

- а) оплата праці робітників з нарахуванням на соціальне страхування;
- б) оплата праці працівників апарату управління з нарахуванням на соціальне страхування;
- в) конторські, поштово-телеграфні, друкарські;
- г) сировина і матеріали;
- д) відрядження, утримання легкового транспорту;
- е) добрива;
- ж) корми;
- з) амортизація та витрати на ремонт будівель загальногосподарського призначення;
- и) збитки від падежу тварин;
- к) на підготовку кадрів, охорону підприємства.

11. Повна собівартість це:

- а) рівень витрат на виробництво одиниці сільгосппродукції;
- б) витрати спожитих засобів виробництва і оплата праці;
- в) витрати на виробництво і реалізацію продукції.

12. Непрямі витрати це:

- а) вартість насіння;
- б) витрати на роботи допоміжних виробництв;
- в) загальногосподарські витрати;
- г) вартість засобів захисту рослин.

13. Індивідуальна собівартість це:

- а) витрати, які фактично несуть сільськогосподарські підприємства;
- б) вартість робочого часу, необхідного для здійснення виробництва;

в) витрати окремого підприємства на виробництво і реалізацію продукції.

14. Показники обліку і планування собівартості:

- а) собівартість усієї продукції;
- б) собівартість продукції з 1 га сільгоспугідь;
- в) собівартість одиниці продукції;
- г) витрати на 100 грн. вартості продукції;
- д) витрати кормів на 1 голову худоби.

15. Планова собівартість це:

- а) витрати сільгоспідприємства на виробництво продукції;
- б) витрати спожитих засобів виробництва;
- в) витрати виробництва, розраховані по фактичних цінах;
- г) витрати виробництва, розраховані по нормативах і планових цінах;

16. До собівартості продукції рослинництва відносяться:

- а) витрати на охорону праці;
- б) оплата праці з нарахуваннями на соціальне страхування;
- в) насіння і садовий матеріал;
- г) друкарські витрати;
- д) засоби захисту рослин;
- е) добрива;
- ж) корми;
- з) сировина і матеріали;
- и) роботи та послуги;
- к) витрати на утримання основних засобів;
- л) витрати на організацію виробництва і управління;
- м) непродуктивні витрати;
- н) страхові платежі;
- о) відрядження, службові роз'їзди;

- п) охорона праці;
- р) інші витрати.

17. Виробничі витрати поділяються на :

- а) провізорні;
- б) основні;
- в) пов'язані з використанням землі;
- г) витрати на організацію і управління виробництва

18. Прямі витрати – це:

- а) оплата праці з нарахуваннями;
- б) бригадні витрати;
- в) вартість кормів;
- г) вартість добрив;
- д) витрати на послуги допоміжних виробництв.

19. Галузева собівартість це:

- а) витрати, пов'язані з використанням землі;
- б) кількість суспільно необхідної праці;
- в) вартість продукції, створеного необхідною працею.
- г) середні витрати на виробництво і реалізацію одиниці продукції окремої галузі.

20. До собівартості продукції тваринництва відносяться наступні статті витрат:

- а) витрати на охорону праці;
- б) оплата праці з нарахуваннями на соціальне страхування;
- в) насіння і садовий матеріал;
- г) друкарські витрати;
- д) засоби захисту тварин;
- е) добрива;

- ж) корми;
- з) сировина і матеріали;
- и) роботи і послуги;
- к) витрати на утримання основних засобів;
- л) витрати на організацію виробництва і управління;
- м) непродуктивні витрати;
- н) страхові платежі;
- о) збитки від падежу тварин;
- п) охорона праці;
- р) інші витрати.

Тема: Ціна на сільськогосподарську продукцію

1. Вищу цінову конкурентоспроможність мають підприємства, які економічно спроможні продавати свою продукцію за цінами:

- 1) вищими від мінімальної ціни конкурентів;
- 2) нижчими від мінімальної ціни конкурентів;"
- 3) рівними з конкурентами.

2. Ціноутворювальні фактори:

- 1) суспільна ціна виробництва;
- 2) домовленість між підприємствами різних галузей;
- 3) співвідношення попиту і пропозиції;
- 4) темпи інфляції;
- 5) призначення сільгосппродукції;
- 6) ступінь державного регулювання;
- 7) стан цінової і нецінової конкуренції;
- 8) види цін;
- 9) ступінь монополізації виробництва.

3. Види ринкових цін:

- 1)оптові;
- 2)готівкові;
- 3)роздрібні;
- 4)кредитні;
- 5)трансфертні;
- 6)конкурентоспроможні;
- 7)психологічні;
- 8)конкурентні;
- 9)світові;
- 10)диференціальні.

4. Товар - це:

- 1)вся валова продукція;
- 2)вся товарна продукція;
- 3)кінцева продукція;
- 4) продукція, що задовольняє якісь потреби і пропонується ринку для обміну.

5.Ринкова ціна - це:

- 1)кошторисна вартість продукції;
- 2) вартість товару за якою населення купує сільськогосподарську продукцію;
- 3)домінуюча на ринку у відповідному часовому відрізку ціна на товар, що виплачується за нього в процесі купівлі-продажу незалежно від індивідуальних витрат виробників на його виробництво і реалізацію;
- 4)сума домовленості між підприємствами різних галузей АІЖ.

6.На сільськогосподарському ринку України діють такі види цін:

- 1)договірні;
- 2)підтримуючі;
- 3)вільні ринкові;

- 4)світові;
- 5)індикативні;
- 6)трансфертні;
- 7)середньореалізаційні.

7.Основні принципи економічного обґрунтування закупівельних цін:

- 1)необхідність забезпечити відшкодування витрат виробництва;
- 2)створити накопичення для розширеного відтворення та економічного стимулювання;
- 3)боротьба з інфляцією;
- 4)домовленість між підприємствами різних галузей;
- 5)диференціація по зонам, по строкам реалізації, по якості продукції;
- 6)урахування динаміки цін;
- 7)стабільність та гнучкість цін.

8.Конкуренція - це:

- 1)продаж великої кількості товарів;
- 2)зниження ціни для продажу більшої кількості товарів;
- 3)боротьба між товаровиробниками за вигідні умови виробництва та збуту продукції.

9. Ступінь конкурентоспроможності розраховують:

- а) П/С 100;
- б) П/(ОФ+Ф_о) 100;
- в) П/Ц 100.

10.Рентний принцип ціноутворення в сільському господарстві пов'язаний з :

- а) кліматичними умовами;
- б) видами родючості землі;
- в) обмеженістю землі як природного ресурсу.

11. Ціноутворювальні фактори в ринковій економіці:

- а) індивідуальні витрати виробника;
- б) суспільна ціна виробництва;
- в) співвідношення попиту і пропозиції;
- г) витрати на виробництво і реалізацію продукції;
- д) темпи інфляції і покупна спроможність грошей;
- е) норма прибутку;
- ж) ступінь державного адміністративного і економічного регулювання цін;
- з) норма беззбитковості;
- и) стан цінової і нецінової конкуренції;
- к) ступінь монополізації виробництва.

12. Ціна – це:

- а) всі витрати на виробництво продукції;
- б) суспільні витрати виробництва;
- в) грошовий вираз вартості товару;
- г) сукупні затрати живої і уречевленої праці на виробництво продукції.

13. Цінова конкурентоспроможність це:

- а) забезпечення високої норми прибутку;
- б) ступінь можливого зниження ціни на свій товар, при якому забезпечується беззбитковість його виробництва.
- в) високий рівень рентабельності продукції.

14. Види цін в сільському господарстві:

- а) індивідуальні;
- б) закупівельні;
- в) галузеві;

- г) розрахункові (внутрішньогосподарські);
- д) договірні;
- е) світові;
- ж) роздрібні;
- з) суспільні;
- и) комісійні;
- к) ринкові;
- л) повні;
- м) біржові;
- н) підтримуючі;
- о) індикативні.
- п) підтримуючі;
- р) індикативні.

Тема: Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва

1. Прибуток господарства - це:

- 1) чистий дохід підприємства;
- 2) частина валової продукції;
- 3) реалізована частина чистого доходу.

2. Рівень рентабельності визначається відношенням:

- 4) валової продукції до площі сільгоспугідь;
- 5) прибутку до товарної продукції;
- 6) прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- 7) прибутку до середньорічної вартості основних і оборотних фондів.

3. Ефект - це:

- 1) кінцевий корисний результат від застосування засобів виробництва і живої праці;
- 2) результативність виробництва;
- 3) результат тих чи інших заходів, здійснюваних у сільгоспвиробництві;

4) одержання максимальної кількості продукції. ;

4. Економічна ефективність сільгоспвиробництва означає:

- 1) беззбитковість виробництва;
- 2) кількість продукції, одержаної з 1 га сільгоспугідь;
- 3) одержання максимальної кількості продукції з одного гектара земельної площі, від однієї голови худоби при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції
- 4) обсяг національного доходу з розрахунку на душу населення при найменших затратах живої і уречевленої праці.

5. Економічну ефективність інтенсифікації сільського господарства характеризують:

- 1) фондомісткість продукції;
 - 2) продуктивність праці;
 - 3) валовий збір;
 - 4) фондівіддача;
 - 5) ціна;
 - 6) собівартість продукції;
 - 7) окупність виробничих витрат
- 8) урожайність;
- 9) валовий та чистий дохід на 1 га земельної площі;
 - 10) рівень рентабельності.

6. Показники економічної ефективності виробництва в цілому по сільгосп підприємству - це:

- 1) урожайність;
- 2) вартість валової продукції, валового і чистого доходу та прибутку, розраховану на 1 га сільгоспугідь, на 1 людино-годину, 1000 грн. виробничих фондів;
- 3) рівень рентабельності, норма прибутку;

4)виробіток і трудомісткість продукції.

Тема:Розширене відтворення і нагромадження в сільському господарстві

1.Відтворення в сільському господарстві - це:

- 1)виробництво матеріальних благ;
- 2)споживання матеріальних благ;
- 3)постійне повторення і відновлення процесу сільгоспвиробництва.

2.Розширене відтворення - це:

- 1)постійне відновлення матеріальних благ в попередніх розмірах;
- 2)складова частина відтворення;
- 3)безперервне зростання) обсягів виробництва.

3.Форми відтворення:

- 1)просте;
- 2)розширене;
- 3)3)екстенсивне;
- 4)інтенсивне.

4.Екстенсивне відтворення - це збільшення валової продукції за рахунок:

- 1)нової техніки;
- 2)збільшення посівних площ;
- 3)впровадження нової технології;
- 4)збільшення поголів'я худоби;
- 5)збільшення трудових ресурсів.

5.Інтенсивне відтворення - це збільшення виробництва валової продукції за рахунок:

- 1)збільшення посівних площ;
- 2)зростання продуктивності праці;
- 3)збільшення кількості робітників;

4)вдосконалення досягнень науково-технічного прогресу.

6. Види інтенсивного розширеного відтворення:

- 1)науково-технічний;
- 2)фондомісткість;
- 3)постійний;
- 4)фондозабезпеченість.

7.Особливості розширеного відтворення в сільському господарстві:

- 1)екстенсивне відтворення;
- 2)земля - головний засіб виробництва;
- 3)фондомістке;
- 4)економічні процеси переплітаються з природними;
- 5) період виробництва і робочий період не співпадають;
- 6)широке використання досягнень науково-технічного прогресу;
- 7)значна частина засобів виробництва відтворюється в самій галузі;
- 8)підвищення продуктивності праці;
- 9)зменшення зайнятих трудових ресурсів.

8.Розширене відтворення трудових ресурсів сільського господарства характеризується:

- 1) збільшенням вартості основних фондів;
- 2) збільшенням чисельності висококваліфікованих кадрів механізаторів, спеціалістів с.-г. виробництва;
- 3)підвищенням продуктивності праці;
- 4)збільшенням витрат на підготовку кадрів та підвищення їх кваліфікації.

Тема: Інтенсифікація сільського господарства

1.Інтенсифікація - це:

- 1) прискорений розвиток продуктивних сил;
- 2) зміна способів виробництва для збільшення виходу продукції;
- 3) концентрація сукупних затрат уречевленої і живої праці на одній і тій самій земельній площі або на голову худоби для збільшення виходу продукції;
- 4) підвищення рівня механізації.

2. Інтенсифікація супроводжується:

- 1) збільшенням площ оброблювальної землі;
- 2) збільшенням витрат засобів виробництва на одиницю земельної площі, а в тваринництві на голову худоби;
- 3) збільшенням чисельності стада
- 4) розширенням поля діяльності.

3. Об'єкти інтенсифікації:

- 1) машини, механізми;
- 2) електроенергія;
- 3) земля;
- 4) поголів'я продуктивної худоби та птиці;
- 5) будівля, споруди.

4. Показники рівня інтенсифікації:

- 1) співвідношення прибутку до собівартості продукції;
- 2) співвідношення обсягу продукції до витрат праці;
- 3) сума вартості основних виробничих фондів і поточних виробничих витрат з розрахунку на 1 гектар сільгоспугідь;
- 4) річні виробничі витрати на 1 гектар сільгоспугідь або на 1 голову худоби;
- 5) валовий збір з розрахунку на 1 гектар сільгоспугідь;
- 6) вартість основних засобів виробництва на 1 гектар сільгоспугідь або на 1 голову худоби;

7)затрати живої праці з розрахунку на 1 гектар сільгоспугідь або на 1 голову худоби.

5.Натуральні показники рівня інтенсифікації:

- 1)вартість основних засобів виробництва на 1 гектар і сільгоспугідь;
- 2)кількість спожитої на виробничі потреби електроенергії з розрахунку на 1 га ріллі;
- 3)валова продукція з розрахунку па 1 люд.-год.;
- 4)кількість мінеральних та органічних добрив на 1 га ріллі;
- 5)обсяг виконаних тракторних робіт в умовних еталонних гектарах на 1 га ріллі;
- 6)валовий збір з розрахунку на I га ріллі;
- 7)щільність поголів'я худоби на 100 га сільгоспугідь.

6.Результативні показники інтенсифікації сільського господарства:

- 1)продуктивність праці;
- 2)врожайність сільгоспкультур;
- 3)продуктивність окремих видів тварин;
- 4)фондовіддача;
- 5)фондомісткість;
- 6)вартість валової продукції на 1 га сільгоспугідь.

7.Рентабельність як економічна категорія означає:

- 1) збільшення виробництва товарної продукції;
- 2)збільшення виробництва валової продукції на 1 га сільгоспугідь;
- 3)прибутковість підприємства.

8. Чистий дохід підприємства - це:

- 1)частина вартості продукції;
- 2)частина централізованого доходу держави;

3) частина вартості продукції після вирахування витрат на її виробництво.

Тема: Розміщення, спеціалізація та концентрація сільгоспвиробництва

1. Розміщення сільського господарства означає:

- 1) суспільний поділ праці в сільському господарстві;
- 2) розподіл виробництва окремих видів сільгосппродукції по території країни;
- 3) виробництво матеріальних благ в окремих галузях народного господарства.

2. Фактори, що впливають на розміщення сільгоспвиробництва:

- 1) природні умови;
- 2) ціни на сільгосппродукцію;
- 3) розміщення міст і промислових центрів;
- 4) рівномірне розміщення переробної промисловості і сільгоспвиробництва по території країни;
- 5) наявність ринку;
- 6) рівень розвитку науково-технічного прогресу;
- 7) розвиток засобів транспорту;
- 8) рівень забезпеченості трудовими ресурсами;
- 9) кон'юнктура ринку;
- 10) зміцнення економічної незалежності країни.

3. Форми спеціалізації сільського господарства:

- 1) раціональне розміщення;
- 2) зональна;
- 3) ринкова;
- 4) господарська;
- 5) внутрішньогосподарська;
- 6) глибоко спеціалізована;

7)внутрішньогалузева.

4. Галузь - це:

- 1)раціональне розміщення сільського господарства
- 2)найбільша частка в структурі товарної продукції;
- 3)частина сільгоспвиробництва, яка характеризується певною продукцією, технологією та організацією виробництва.

5.Види галузей:

- 1)рослинництво та тваринництво;
- 2)головні;
- 3)додаткові;
- 4)ринкові;
- 5)підсобні.

6.Типи спеціалізованих господарств

- 1)зональні;
- 2)вузькоспеціалізовані;
- 3)глибоко спеціалізовані;
- 4)додаткові;
- 5)спеціалізовані;
- 6)головні;
- 7)комбінованої спеціалізації.

7.Ступінь конкурентоспроможності визначається відношенням прибутку до:

- 1)собівартості;
- 2)ціни продукції; '
- 3} виробничих фондів.

8.Природноекономічні зони України:

- 1)полісся;
- 2)економічні райони;
- 3)лісостеп;

- 4) північний і центральний степ;
- 5) Донецько-Придніпровська;
- 6) Південний степ;
- 7) Південно-західний;
- 8) передгірні і гірські райони Криму;
- 9) передгірні і гірські райони Карпат;
- 10) Південна.

9. Концентрація сільгоспвиробництва - це:

- 1) розвиток продуктивних сил сільського господарства;
- 2) поглиблення спеціалізації виробництва;
- 3) зосередження засобів виробництва, земельних і трудових ресурсів у спеціалізованих підприємствах.

Тема: Кормова база

1. Кормова база - це:

- 1) всі види кормів;
- 2) корми рослинного, тваринного і мінерального походження;
- 3) співвідношення всіх видів кормів за їх поживністю;
- 4) обсяг і структура кормів, система їх виробництва та використання в тваринництві.

2. До кормів рослинного походження відносять:

- 1) концентровані;
- 2) мінеральні добавки;
- 3) соковиті;
- 4) грубі;
- 5) біодобавки;
- 6) зелені.

3. Структура раціону годівлі - це:

- 1) співвідношення всіх видів кормів за їх загальною поживністю;
- 2) загальна кількість кормів і окремих груп, обчислених у кормових одиницях;
- 3) співвідношення окремих видів кормів за їх поживністю.

4. Показники рівня розвитку кормової бази:

- 1) кормова площа, га;
- 2) урожайність кормових культур, ц/га;
- 3) обсяг виробництва кормів з розрахунку на 1 га сільгоспугідь, ц корм.од.;
- 4) обсяг виробництва кормів з розрахунку на 1 га кормової площі, ц корм, од.;
- 5) обсяг виробництва кормів з розрахунку на 1 умовну голову худоби, ц корм. од.

5. Показники ефективності кормових раціонів і типів годівлі тварин:

- 1) продуктивність худоби і птиці;
- 2) площа кормових культур;
- 3) собівартість 1 ц корм. од. у раціоні;
- 4) урожайність кормових культур;
- 5) собівартість 1 ц продукції, тваринництва;
- 6) рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва.

Додаток 1**Приблизні норми висіву насіння зернофуражних культур і картоплі, кг**

Зернові озимі	220-250
Зернові ярові	210-240
з них:	
ячмінь ярий	210-230
овес	180-200
просо	20-25
Зернобобові	340-380
Картопля, ц	28-33

Додаток 2**Коефіцієнти переводу різних видів тварин в умовні голови**

Корови, бики, телиці старше двох років	1,00
Молодняк народження минулих років і велика рогата худоба на відголівлі	0,50
Молодняк великої рогатої худоби	0,25
Свині дорослі	0,50
Поросята від 2-х до 4-х місяців і ремонтний молодняк старше 4 місяців	0,2
Свині на відгодівлі	0,4
Поросята до 2-х місяців	0,05
Вівці і кози дорослі	0,1
Ягнята різних років	0,06
Коні дорослі	1,1
Молодняк коней	0,6
Птиця, в середньому	0,02

Коефіцієнти виходу побічної продукції

Пшениця	1,2-1,5
Жито озиме	1,4-1,6
Ячмінь	1,0-1,1
Овес	1,1-1,25
Горох	1,0-1,3
Кукурудза на зерно	1,3-1,9
Буряк кормовий	0,3-0,5
Буряк цукровий	0,4-0,6

Додаток 4

Норми поживності кормів

Корми	Міститься в	
	Кормових одиниць,ц	1 ц корму Перевареного протеїну, кг
Зернові відходи	1,1	5
Зерно кукурудзи	1,34	7,4
Ячмінь	1,22	8,1
Овес	1	8,5
Горох	1,17	19,5
Солома (в середньому)	0,2	0,8
Стебла кукурудзи	0,37	2
Сіно багаторічних трав	0,5	11
Сіно однорічних трав	0,5	6,6
Кормові корнеплоди	0,12	0,9
Картопля	0,3	1,6
Силос (в середньому)	0,18	1
Сінаж	0,35	5,6
Зелена маса багаторічних трав	0,2	3
Зелена маса однорічних трав	0,2	2
Кукурудза на зелений корм	0,2	0,2
Ботва буряка	0,2	0,2

Список використаних джерел

1. Плаксієнко В. Я. Первинний облік у сільськогосподарських підприємствах : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2020. 440 с.
2. Подолянчук О. А., Коваль Н. І., Гудзенко Н. М. Облік в фермерських господарствах Н навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2019. 374 с.
3. Мацибора В. І., Збарський В. К. Економіка підприємства : навч. посібн. Київ : Каравела, 2009. 296 с.
4. Практичний посібник з організації та ведення бізнесу на сільських територіях / Т. О. Зінчук та ін. Київ : ЦУЛ, 2018. 357 с.
5. Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г., Павленко М. М. Економіка у тваринництві : навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2019. 256 с.
6. Михайлов М. Г., Телегунь М. І., Кадацька А. М., Баранік О. О. Бухгалтерський фінансовий облік в сільськогосподарських підприємствах : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2018. 472 с.

Навчальне видання

ЕКОНОМІКА І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У ТВАРИННИЦТВІ

Методичні рекомендації

Укладач: **Коваленко** Ганна Вячеславівна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк.
Тираж 100 прим. Зам. № __

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.